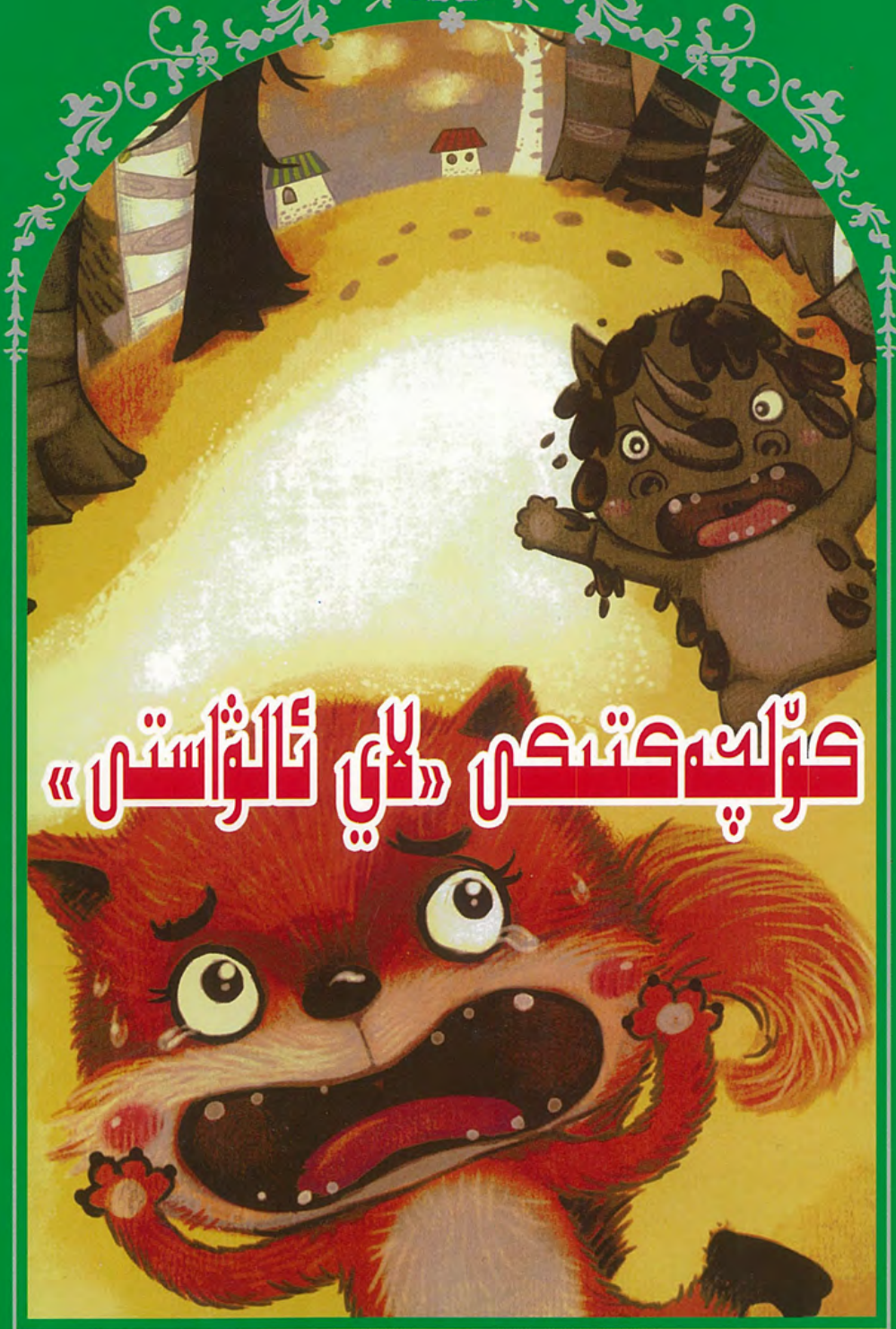
«قىزىل يىڭناغۇچ» رەسىملىك چۆچەكلەر مەجمۇئەسى

كۆلپەتكە «لاي ئالۋاستى»

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى

مۇقاۋنى لايىھەلىگۈچى: ئازات بارات

كۆلچەكتىكى «لاي ئالۋاستى»

ISBN 978-7-5469-3922-3

定价：29.80元

上架建议：少儿专柜

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت · فوتو سۈرەت نەشرىياتى

«قىزىل يىڭناغۇچ» رەسىملىك چۆچەكلەر مەجمۇئەسى

كۆلچەكتىكى «لاي ئالۋاستى»

تەرجىمە قىلغۇچى: سائادەت ئىمىن

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى

بۇ كىتاب بېيجىڭ ئېلېكترون سانائەت نەشرىياتى 2010 ـ يىلى 1 ـ ئاي 1 ـ نەشرى، 1 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据北京电子工业出版社 2010 年 1 月第 1 版，第 1 次印刷版本翻译出版。

پىلانلىغۇچى: يۇ ۋېنشېڭ
مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇرات ئالىم
مامۇت ئىسمايىل
مەسئۇل كوررېكتورى: مېھرىبان نۇرئەخمەت

گۈزەل سەنئەت مۇھەررىرى: ئازات بارات
تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: ياسىن ئوبۇلقاسىم
باسما مەسئۇلى: لىيۇ ۋېيىيۇ

«قىزىل يىڭناغۇچ» رەسىملىك چۆچەكلەر مەجمۇئەسى

كۆلچەكتىكى «لاي ئالۋاستى»

تەرجىمە قىلغۇچى: سائادەت ئىمىن

نەشرقىلغۇچى: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى ئىقتىساد ـ تېخنىكا تەرەققىيات رايونى پەن ـ تېخنىكا باغچە يولى 5 ـ قورۇ
پوچتا نومۇرى: 830026
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
تور دۇكىنى: داڭ داڭ، جىڭدۇڭ، ئامازون، تاۋباۋ، تىيەنماۋ، دۇدۇ، تاۋباۋ . شىنجاڭ سايامەت كىتابخانىسى
بەت ياسىغۇچى: ئۈرۈمچى بياۋگەنجى مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
باسقۇچى: بېيجىڭ شىنخۇا مەتبەئە چەكلىك شىركىتى
فورماتى: 1092 × 787 مىللىمېتىر، 1/16
باسما تاۋىقى: 8
نەشرى: 2014 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
بېسىلىشى: 2014 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 5469 - 3922 - 3
باھاسى: 29.80 يۈەن

تور نەشرى: دۇدۇ تورى (www.dudu-book365.com)
تور كىتابخانىسى: تاۋباۋ تورى، شىنجاڭ سايامەت كىتابخانىسى (http://shop67841187.taobao.com)

ئاجايىپ ياخشى رەسىملىك پەننىي كىتاب

ـــــ كىچىك ئوقۇرمەنلەرگە

سۆيۈملۈك كىچىك دوستلار، ھەر قېتىم تېلېۋىزور ئالدىدا ئولتۇرۇپ، پۈتۈن زېھنىڭىز بىلەن تەسىرلىك ھەم جانلىق كۆرۈنۈشلەرنى كۆرگىنىڭىزدە، لىرىك مۇزىكىلاردىن بەھرىلەنگىنىڭىزدە، يەسلى ياكى باغچىلارغا بېرىپ قىزىقارلىق ئويۇنچۇقلارنى، ئېلېكترونلۇق ئويۇنلارنى زوق بىلەن ئوينىغىنىڭىزدا ياكى ئاتا ـ ئانىڭىز بىلەن تاغۇ ـ دەريا، باغۇ ـ بوستانلارنى سەيلە قىلغىنىڭىزدا... سىزدە ھەرخىل تەسىرات ۋە سوئاللار تۇغۇلۇپ، ئىلىم ـ پەن دېگىزىغا غەرق بولامسىز؟ ئىلىم ـ پەن سىرلىقتۇر، ئىلىم ـ پەن گۈزەلدۇر، ھەممىگە چېتىشلىقتۇر.

قولىڭىزدىكى بۇ كىتاب بەئەينى ئىلىم ـ پەن دېگىزىدا كېزىۋاتقان ئالتۇن كېمىگە ئوخشاش، گۈزەل تاللارنى، جانلىق ھەم قىزىقارلىق رەسىملەرنى ۋە پەننىي بىلىملەرنى ئۆزىگە مۇجەسسەملەپ، چۆچەكلەردەك ئىپادىلەش ئۇسۇلى ئارقىلىق سىزگە ئىلىم ـ پەن بىلىملىرىنى يەتكۈزۈپ بېرىدۇ.

سىزنىڭ ئىلىم ـ پەن دۇنياسىنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ، ئىچىدىكى سىرلىق دۇنيانى چۈشىنىشىڭىزگە، ئىلىم ـ پەننىڭ مۇھىملىقىنى بىلىشىڭىزگە، ھەمدە ئاشۇ ئىلىم ـ پەنگە تولغان دۇنيادا ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىشىڭىزگە ياردەم بېرىدۇ.

مۇندەرىجە

كۆلچەكتىكى «لاي ئالۇاستى» 1

قىزىل پاراشوت 25

سەكرەپ ـ تاقلاشنى ياخشى كۆرىدىغان مۇشتلاشچىلار 49

دالادىكى كىچىك قاراۋۇل 73

يۇرتىغا قايتىپ كەلگەن «تۆت ئوخشىماس» 97

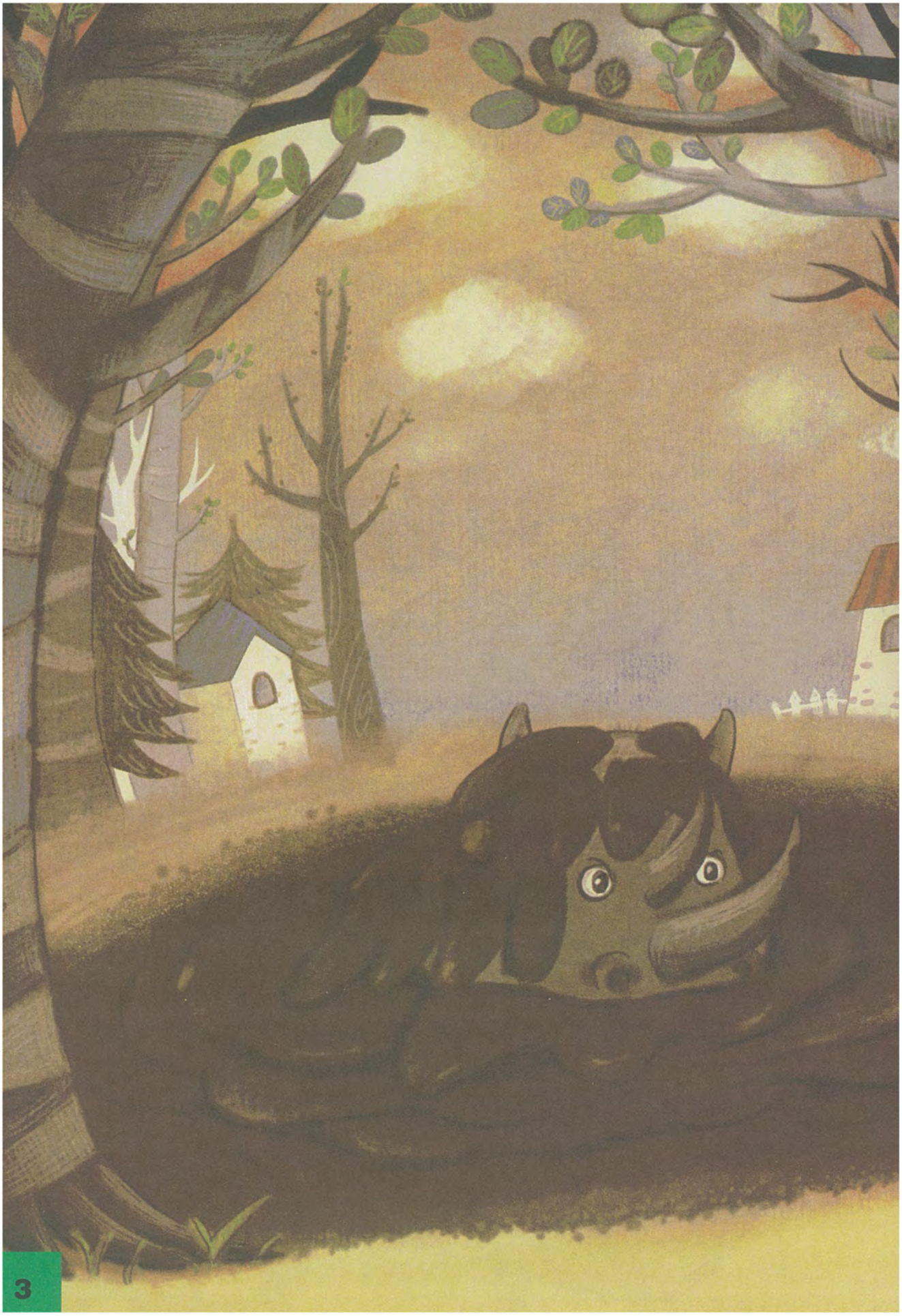

كۆلچەكتىكى «لاي ئالۋاستى»

ياۋايى ھايۋانات باغچىسىدا بىر شادىمان تۈلكە ياشايتتى. بىركۈنى ئۇ لاي كۆلچەك يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ «شالدۇر - شۇلدۇر» قىلغان ئاۋازنى ئاڭلاپ شۇنداقلا قاتىرىغىنىدى، قاپقارا بىر غەلىتە مەخلۇقنىڭ لايدا ئۇياقتىن - بۇياققا ئېغىناپ، پۈتۈن - بەدىنىنى لاي قىلىۋالغانلىقىنى، پەقەت پىلدىرلاپ تۇرغان كۆزلىرى بىلەن بىرى ئۇزۇن، بىرى قىسقا بىر جۈپ مۇڭگۈزىنىڭلا سىرتتا تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالدى.

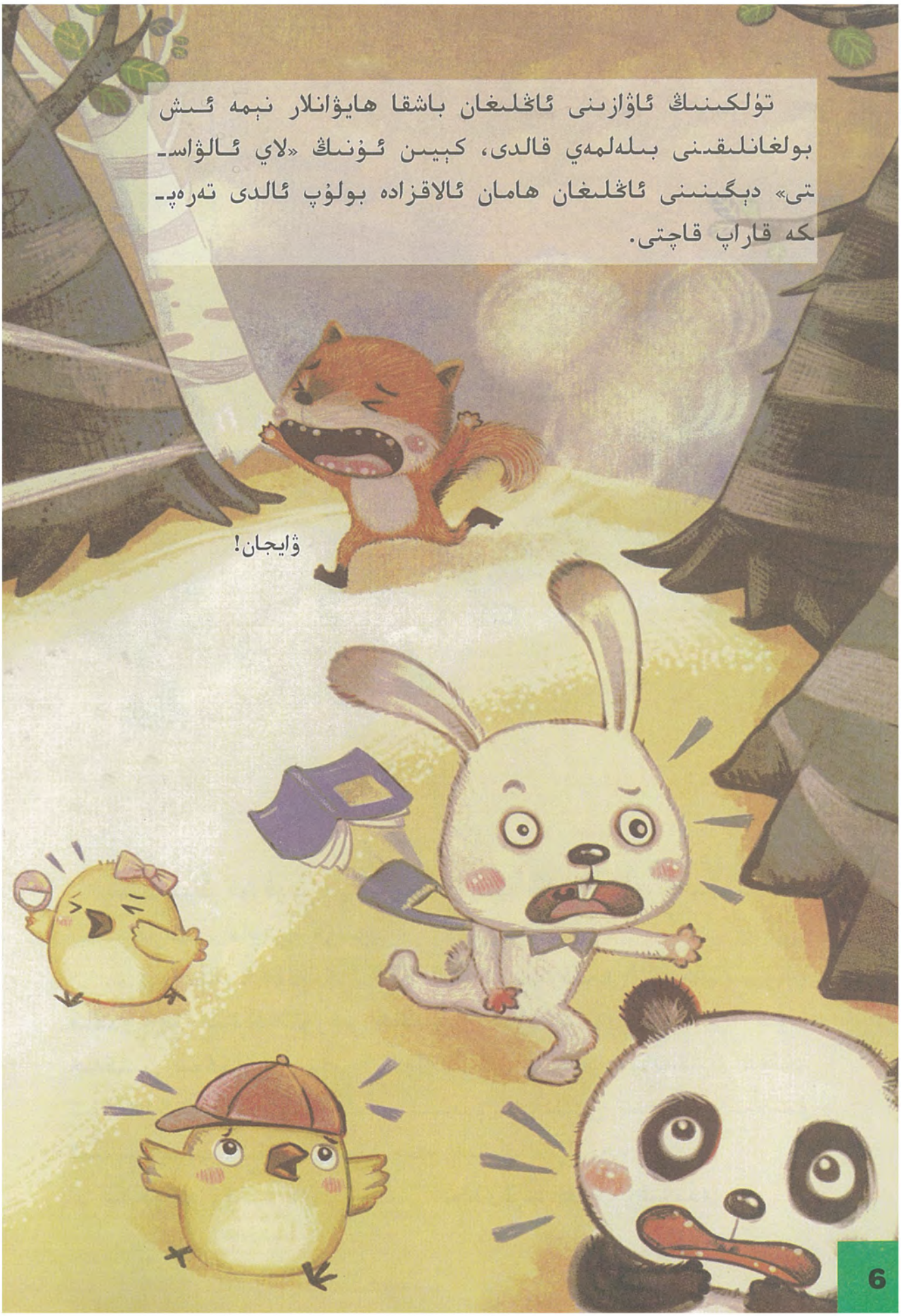

تۈلكىنىڭ قورقۇپ جېنى چىقايلا دەپ قالدى ـ دە، ئالدى ـ كەيـ
ـنىگە قارىماي قاچتى، يولبويى:

ــ قېچىڭلار! كۆلچەكتە لاي ئالۇاستى بارئىكەن! ــ دەپ توۋلاپ ماڭدى. تۈلكىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ھېلىقى «لاي ئالۇاستى» كۆلـ
چەكتىن يۈگۈرۈپ چىقىپلا تۈلكىنىڭ كەينىگە ئەگەشتى. تۈلكە ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تېخىمۇ ئىتتىك يۈگۈرۈشكە باشلىدى ھەم جېنىنىڭ بارىچە:

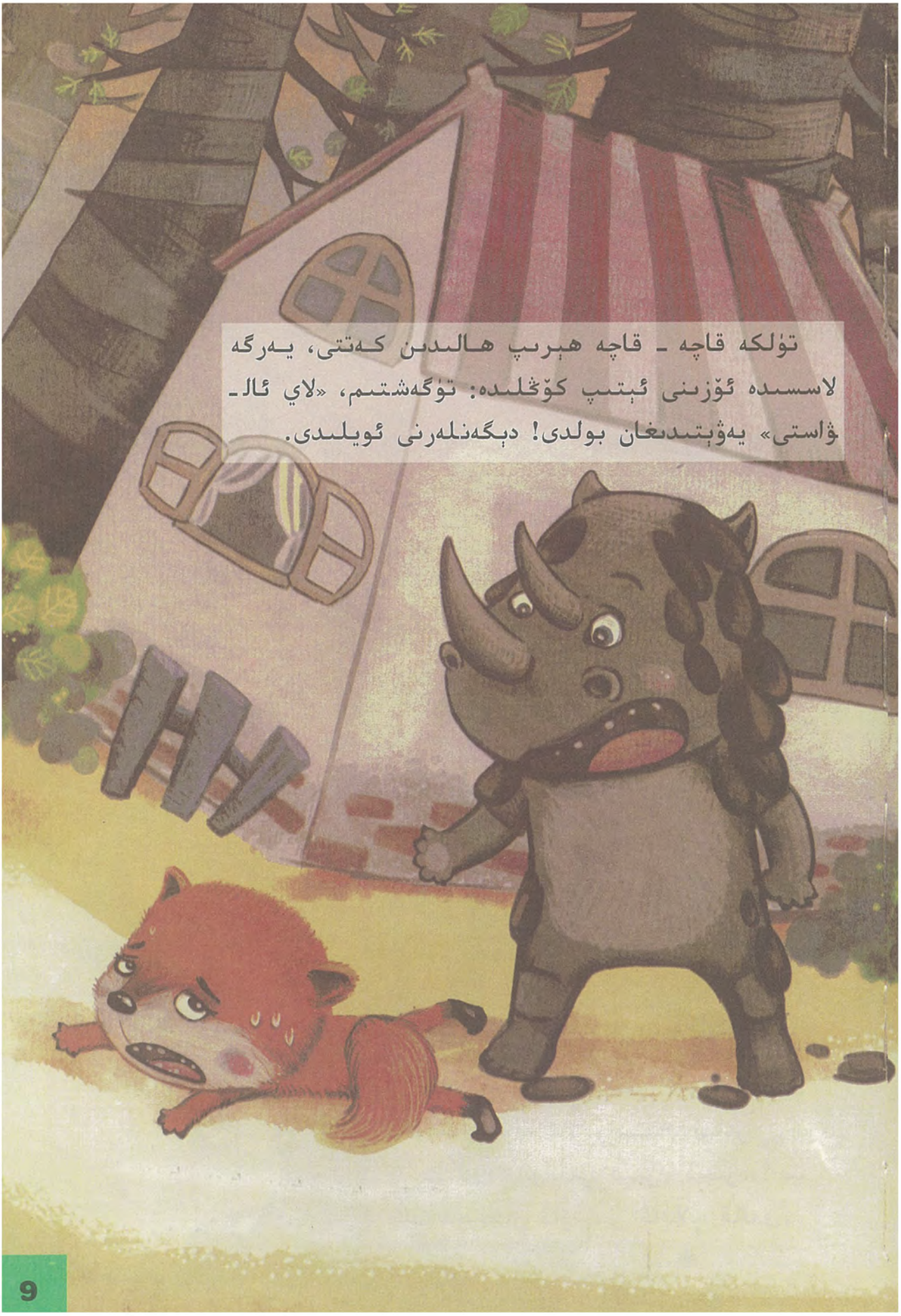
ــ قۇتقۇزۇڭلار، لاي ئالۇاستى كەلدى! ــ دەپ ۋارقىرىدى.

تۈلكىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان باشقا ھايۋانلار نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلەلمەي قالدى، كېيىن ئۇنىڭ «لاي ئالۋاستى» دېگىنىنى ئاڭلىغان ھامان ئالاقزادە بولۇپ ئالدى تەرەپ-كە قاراپ قاچتى.

لاي ئالۇاستى!!
قۇتقۇزۇڭلار!

كىچىك ھايۋانلار تەرەپ - تەرەپكە پىتىراپ كەتتى. ئۇلارمۇ قاچقاچ «لاي ئالۋاستى!» «قۇتقۇزۇڭ-لار!» دەپ توۋلايتتى. «لاي ئالۋاستى» بولسا ۋارقىرغان ئاۋازنى ئاڭلىغانسېرى تېخىمۇ تېز يۈگۈرۈشكە باشلاپ ھايال ئۆتمەيلا تۇلكىگە يېتىشۋالدى.

تۈلكە قاچە ـ قاچە ھېرىپ ھالىدىن كەتتى، يەرگە لاسسىدە ئۆزىنى ئېتىپ كۆڭلىدە: تۈگەشتىم، «لاي ئالـ ۋاستى» يەۋېتىدىغان بولدى! دېگەنلەرنى ئويلىدى.

ئويلىمىغان يەردىن، تۈلكە «لاي ئالۋاستى»نىڭ ئالاقزادىلىك بىلەن:

— لاي ئالۋاستى قېنى، قەيەردە؟ — دەپ سورىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى.

تۈلكە قورققىنىدىن دۈدۈقلاپ:
ــ سىز ... سىز ئەمەسمۇ؟ ــ
دېيەلىدى.

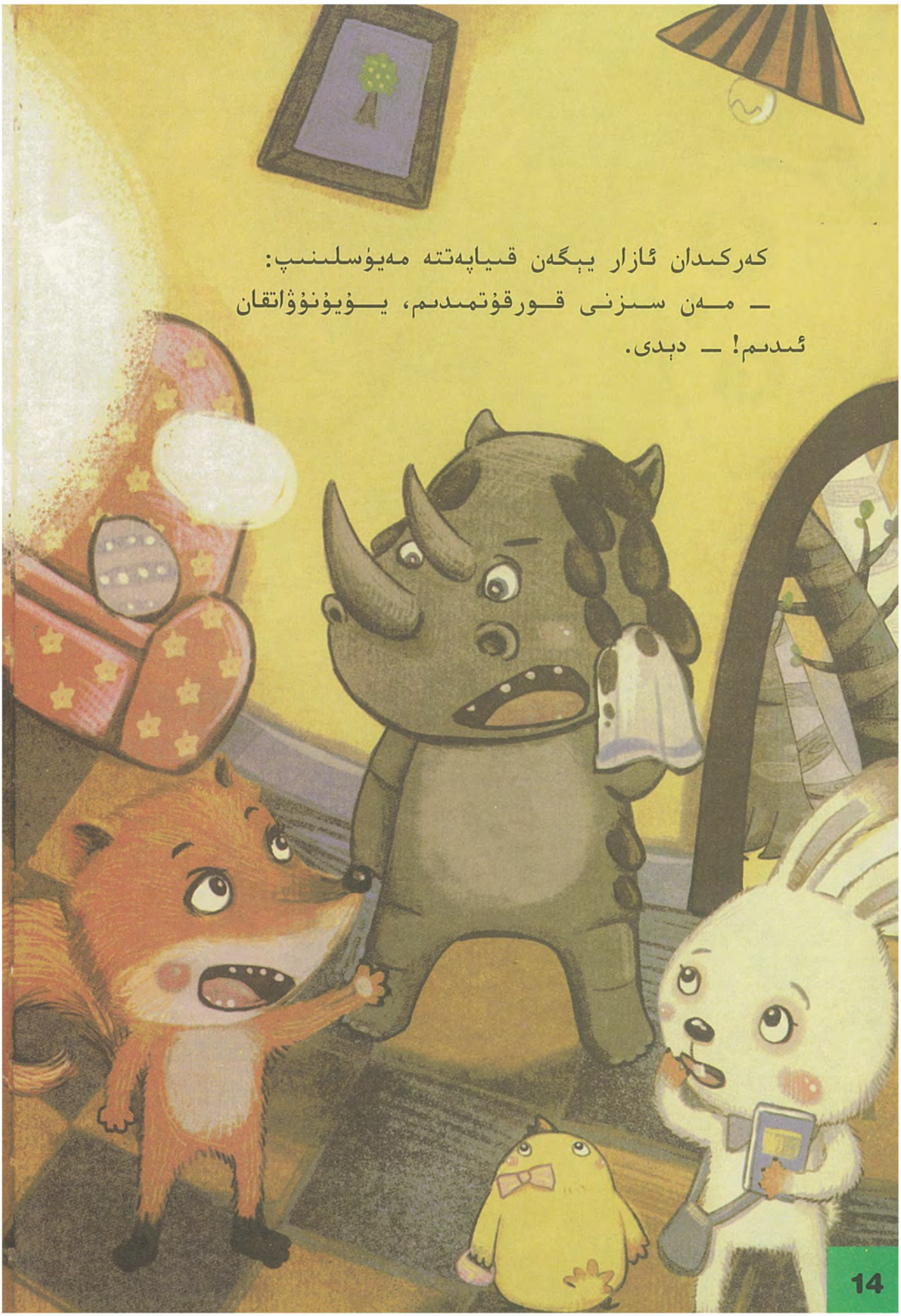

«لاي ئالۋاستى» داڭقىتىپ تۇرۇپلا قالدى، ئاندىن كۈلۈپ كەتتى ـ دە:

ـ مەن راستىنلا لاي ئالۋاستى بار ئوخشايدۇ دەپ قاپتىمەن. سىز ئەسلىيدە مېنى لاي ئالۋاستى دەپ قاپسىز دە! ـ دېدى. تۈلكە كۆزىنى يوغان ئېچىپ سەپسېلىپ قارىسا، ۋاھ، ئۇ يېڭىلا بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلگەن كەركىدان ئىكەن ئەمەسمۇ! تۈلكىنىڭ ئاچچىقى كېلىپ:

ـ سىز نېمىشقا لاي كۆلچىكىگە چۈشۈپ لاي ئالۋاستى سىياقىغا كىرىۋالىپ قورقىتىپ يۈرىسىز؟ ـ دېدى.

мёд

كەركىدان ئازار يېگەن قىياپەتتە مەيۈسلىنىپ:
ــ مەن سىزنى قورقۇتمىدىم، يۇيۇنۇۋاتقان ئىدىم! ــ دېدى.

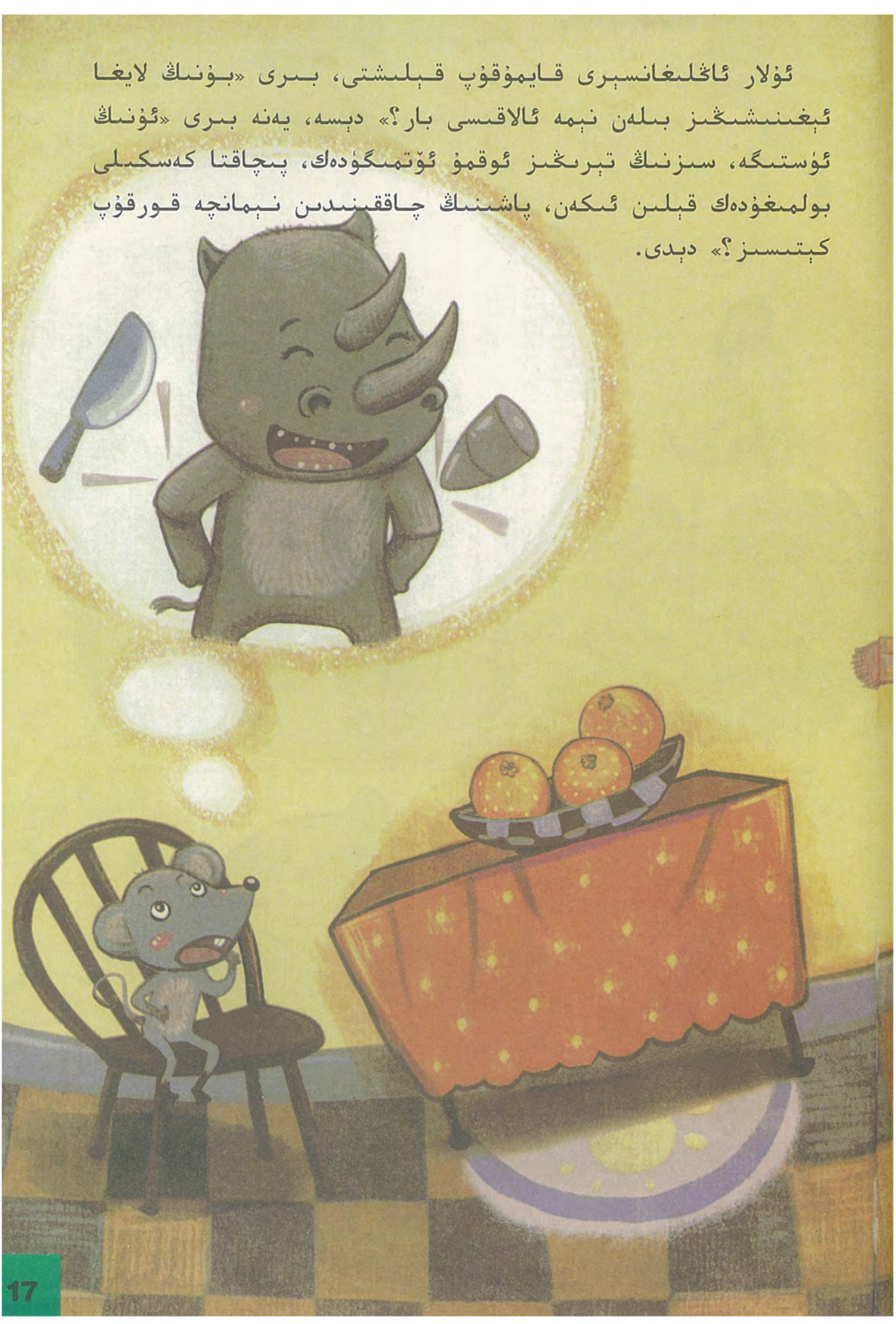
ــ «يۇيۇنۇش؟ نېمىشقا كولدىكى پاكىز سۇنى يۇيۇۋەتىسىز؟»

ــ نېمىشقا پاتقاقنى ئېغىنايسىز؟ ــ كىچىك ھايۋانلارمۇ ئۇنى قورشۇۋېلىپ ئۇ يەر ئېغىز، بۇ يەر ئېغىزدىن سوراشقا باشلىدى. كەركىدان چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دېدى:

ــ پاشا ـ كۆمۈتىلار چېقىپ ئارام بەرمىگەنىدى يالىڭاچ لاي كۆلچىكىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ئىچىدە ئېغىنغانىدىم.

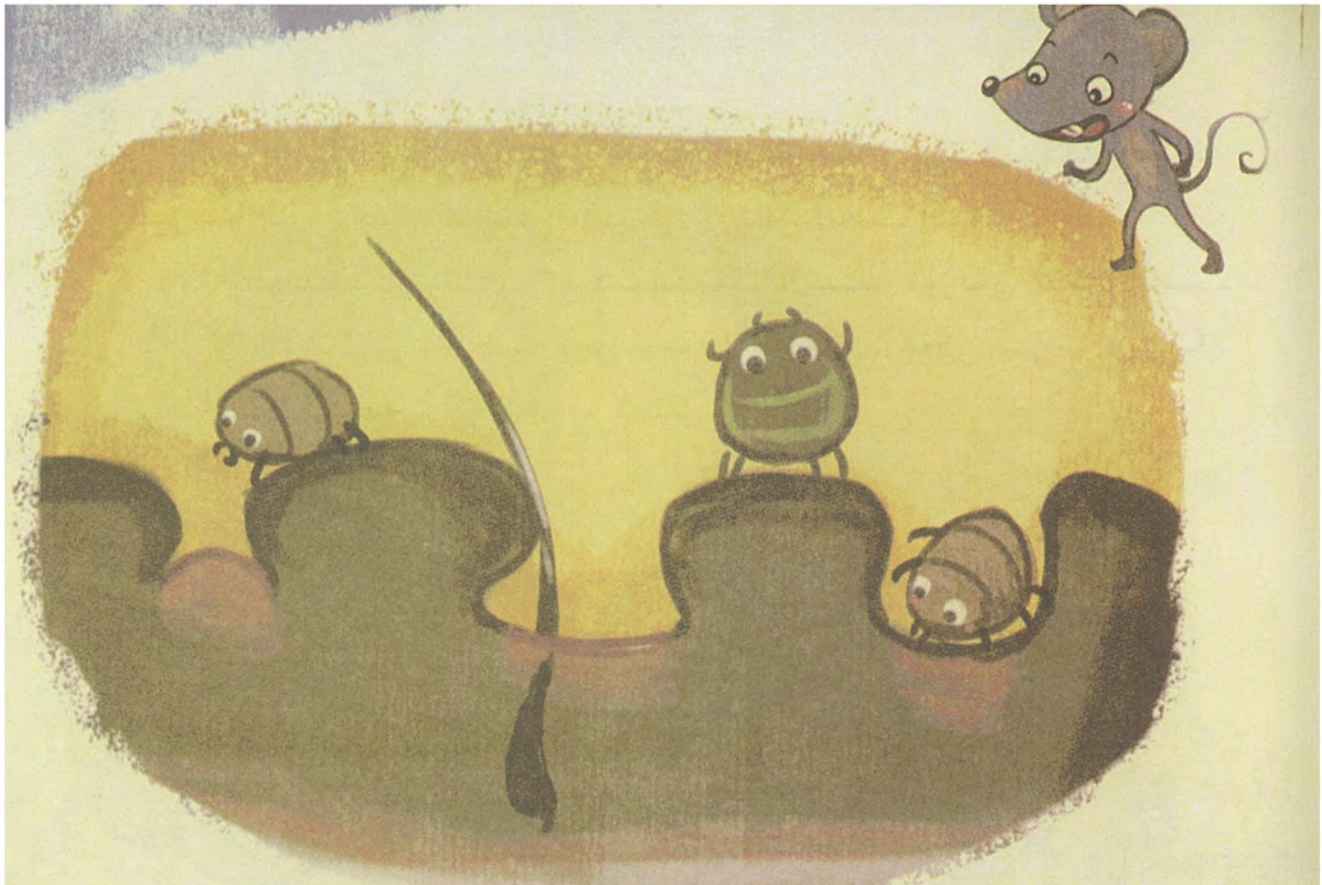

ئۇلار ئاخلىغانسېرى قايمۇقۇپ قېلىشتى، بىرى «بۇنىڭ لايغا ئېغىنىشىڭىز بىلەن نېمە ئالاقىسى بار؟» دېسە، يەنە بىرى «ئۇنىڭ ئۇستىگە، سىزنىڭ تېرىڭىز ئوقمۇ ئۆتمىگۈدەك، پىچاقتا كەسكىلى بولمىغۇدەك قېلىن ئىكەن، پاشىنىڭ چاققىنىدىن نېمانچە قورقۇپ كېتىسىز؟» دېدى.

— بىراق مېنىڭ قېلىن تېرەم ئۇستىدە نۇرغۇن پۇرۇم - پۇرۇم قورۇقلار بار، ھەربىر پۇرۇمنىڭ ئارىسىدىكى تېرەم ناھايىتى نېپىز، شۇڭا كۆمۈتىلار ئاشۇ يەردىكى يوچۇقلارغا كىرىۋېلىپ مېنى چاقىدۇ.

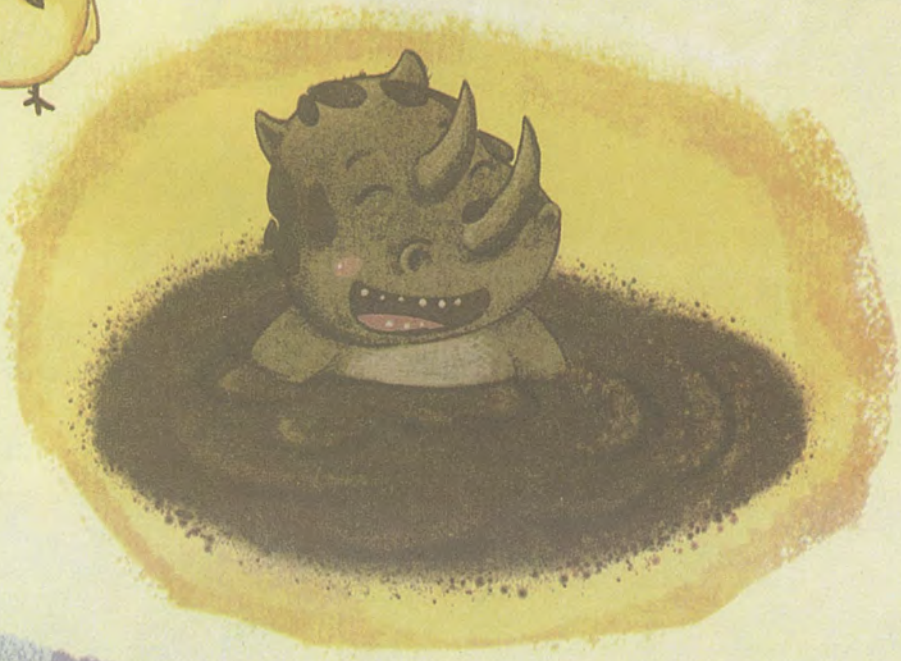

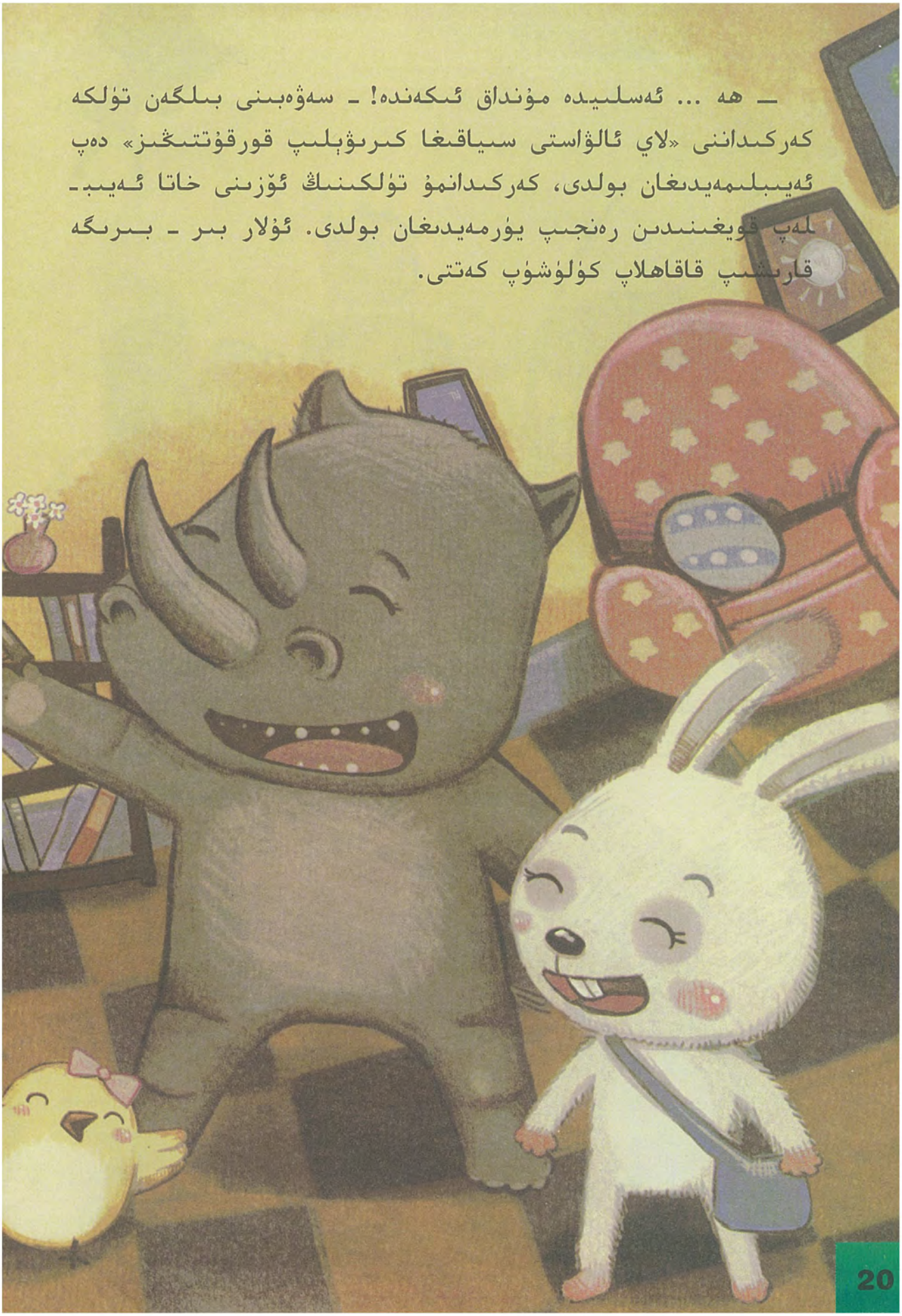

كەركىدان يەنە چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى:

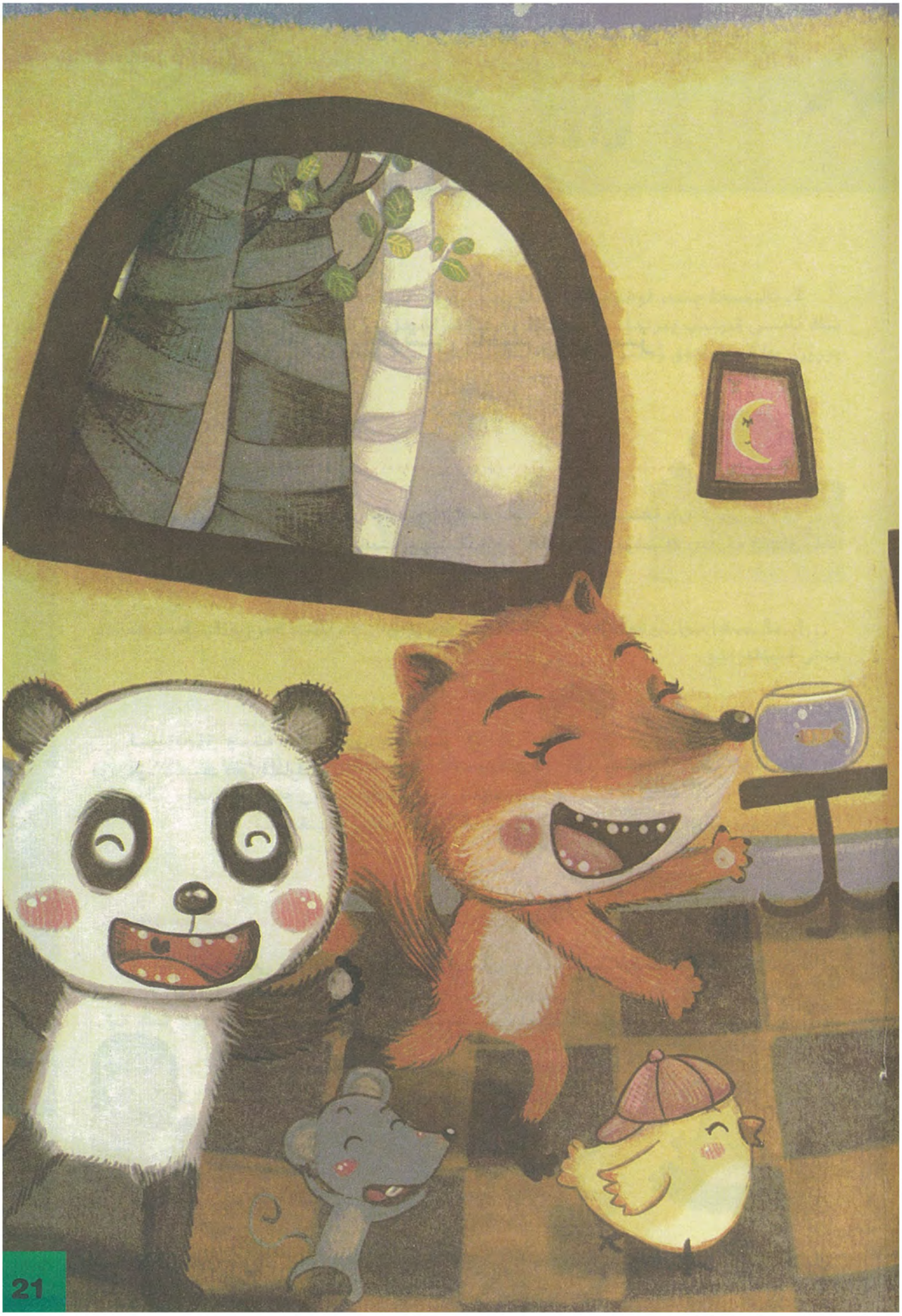
ــ ئۇ يەرگە كىرىۋالغان پاشىلار چېقىپ، جېنىمغا ئارام بەرمەيدۇ، شۇڭا لاي ـ پاتقاقتا ئېغىناپ، ئاشۇ پۈرۈم ـ پۈرۈم قورۇقلار ئارىسىدىكى يوچۇقلارغا كىرىۋالغان پارازىت قۇرت، پاشا ـ كۆمۈچلارنى تازىلايمەن.

ــ هه ... ئەسلىيدە مۇنداق ئىكەنده! ـ سەۋەبىنى بىلگەن تۈلكه كەركىدانىنى «لاي ئالۋاستى سىياقىغا كىرىۋېلىپ قورقۇتتىڭىز» دەپ ئەيىبلىمەيدىغان بولدى، كەركىدانمۇ تۈلكىنىڭ ئۆزىنى خاتا ئەيىبلەپ قويغىنىدىن رەنجىپ يۈرمەيدىغان بولدى. ئۇلار بىر ـ بىرىگه قارىشىپ قاقاهلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى.

بىز يۇيۇنۇشنى ياخشى كۆرىمىز

پائالىيەت مەقسىتى .....

1. بالىلارنىڭ ئۆز بەدىنىدىكى ھەربىر ئەزانىڭ نامىنى بىلىۋېلىشغا ياردەم بېرىش.
2. بالىلاردا يۇيۇنۇپ تۇرۇش ئادىتىنى يېتىلدۈرۈش ھەمدە يۇيۇنۇشنىڭ بەدەنگە قانداق پايدىسى بولىدىغانلىقىنى ئىگىلىتىش.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

ئۆيۇنچۇق چىنە ـ قوشۇق، سۈلياۋ قونچاق، كىچىك داس قاتارلىقلار

پائالىيەت جەريانى .....

1. ئائىلە باشلىقى بالىسىنى يۇيۇندۇرغاچ پىل، چۈجە، ئاسلانلارنىڭ قانداق يۇيۇنىدىغانلىقى توغرىسىدا ھېكايە سۆزلەپ بېرىدۇ.

2. بالىسىغا چىنە، قوشۇق قاتارلىقلارنى تەييارلاپ بېرىدۇ، ھەمدە بەدەندىكى ھەربىر ئەزا-نىڭ نامىنى ئېيتىپ بېرىدۇ. بالىسىنىڭ قايسى ئەزاسىغا سۇ قۇيسا شۇ ئەزانىڭ، مەسىلەن، بۇرۇن، يەلكە، قولتۇق ۋە تىز قاتارلىقلارنىڭ نامىنى ئېيتىپ بېرىدۇ.

3. بالىسىغا سۈلياۋ قونچاقنى يۇيۇڭ، دەيدۇ ھەم يۇيۇش جەريانىدا ھەربىر ئەزاسىنىڭ نا-مىنى ئېيتقۇزىدۇ.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش

ئائىلە باشلىقى بالىسىنى ھايۋانات باغچىسىغا ئاپىرىپ كەركىدان ۋە باشقا ھايۋانلار (مە-سىلەن، پىل، توخۇ، مۈشۈك قاتارلىق)نىڭ قانداق يۇيۇنىدىغانلىقىنى كۆزىتكۈزىدۇ، بالىسىغا ئۇلارنىڭ يۇيۇنۇش ئۇسۇلىدا قانداق ئوخشىماسلىقلار بارلىقىنى ئېيتقۇزىدۇ.

پائالىيەت ئەھمىيىتى

پائالىيەت ئارقىلىق بالىلارغا ئىنسانلار بىلەن ھايۋانلارنىڭ يۇيۇنۇش ئۇسۇلىدىكى ئوخشى-ماسلىقلار بىلدۈرۈلىدۇ، بالىلارنىڭ ھايۋانلارنى چۈشىنىشى كۈچەيتىلىدۇ ھەمدە ئۇلارنىڭ كۆ-زىتىش ئىقتىدارى يۇقىرى كۆتۈرىلىدۇ.

كەركىدان نېمە ئۈچۈن «لاي ـ پاتقاق»تا يۇيۇنىدۇ؟

كىچىك دوست، سىز كەركىدانىنى كۆرۈپ باققانمۇ؟

كەركىدان (مۇڭگۈز تۇمشۇق دەپمۇ ئاتىلىدۇ)نىڭ بەدىنى ئاجايىپ قوپال، كېلەڭسىز، پۈتلىرى بەئەينى توقماقتەك قىسقا، بېشى ئالامەت يوغان، بېشىنىڭ ئىككى يېنىدا بىردىن كىچىك كۆزى بولىدۇ. پۈتۈن بەدىنىنى خۇددى دۇبۇلغا ساۋۇت كىيگۈزۈپ قويۇلغاندەك قېلىن تېرىسى ئوراپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ بەدىنى ھەيۋەتلىك يوغان، كۆرۈنۈشى سەت بولغىنى بىلەن مىجەزى مۇلايىم، قورقۇنچاق بولۇپ، ئاسانلىقچە ئادەم ۋە ھايۋانلارنى زەخمىلەندۈرمەيدۇ.

بىراق، ئۇلار خېيىم ـ خەتەرگە ياكى قېيىن ئەھۋالغا ئۇچراپ قالسا، شۇنداق ۋەھشىيلىشىپ كېتىدۇكى، قىلچە ئىككىلەنمەستىن ئۆز دۈشمىنىگە ئېتىلىدۇ. كەركىدانىنىڭ تېرىسى گەرچە ناھايىتى چىداملىق بولغىنى بىلەن بوشاپ ـ ساڭگىلاپ كەتكەچكە، پۈرۈم ـ پۈرۈم قورۇقلار بار؛ بۇ پۈرمىلەر ئارىسىدىكى تېرىسى ئىنتايىن يۇمران بولغاچقا، نۇرغۇن پارازىت قۇرتلار كىرىۋالىدۇ. بۇلارنى چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن، ئۇ ھەمىشە لاي ـ پاتقاقتا ئېغىنايدۇ. تېخى قىزىق يېرى، يەنە بىر خىل كەركىدان قۇش دەپ ئاتىلىدىغان قۇش دائىم كەركىدانىنىڭ ئۈستىگە قونۇۋېلىپ پارازىت قۇرتلارنى تازىلايدۇ. ھايۋانات باغچىسىدا، ئۇلارنى باقىدىغانلار قەرەللىك تۈردە كەركىدانلارنىڭ ئۈستىگە لاي ـ پاتقاق سۈركەپ تۇرىدۇ، چاۋا ـ چانقال ۋە لاي ـ توپىلارنى چېچىپ تۇرىدۇ. شۇنداق قىلغاندىلا، كەركىدانلار راھەت ھېس قىلىدۇ.

كەركىدانلار ئافرىقا ۋە ئاسىيادا ياشايدۇ. ھازىر دۇنيادا قارا كەركىدان، ئاق كەركىدان، ھىندىستان كەركىدانى، سۇماترا كەركىدانى ۋە ياۋا ئارىلى كەركىدانى دېگەن بەش خىل كەركىدان سورتى بار.

قىزىل پاراشوت

بىر كۈنى بورسۇقجان (قاشقىئوغلاق دەپمۇ ئاتىلىدۇ) ئورمانلىقتا ئوزۇق ئىزدەپ كېتىۋېتىپ تۇيۇقسىز «شارت ـ شۇرت» قىلغان ئاۋازنى ئاڭلاپ قالدى.

بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپ ئېگىز دەرەخ شاخلىرىدا ئۇياقتىن ـ بۇياققا يۈگۈرۈپ يۈرگەن ئىككى تىيىنچاقنى كۆرۈپ قالدى ـ دە، قورقۇپ كېتىپ:

ـ تىيىنچاقلار، ئېھتىيات قىلىڭلار، يىقىلىپ چۈشمەڭلار يەنە! ـ دەپ توۋلىدى.

قىزىل تىيىنچاق بورسۇقجاننىڭ توۋلىشىغا پىسەنت قىلماي قاپقارا كۆزلىرىنى ئوينىتىپ ئۇنىڭدىن:

ــ بورسۇقجان، نەگە كېتىپ بارالىتىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى خۇشاللىق بىلەن.

بورسۇقچاق جاۋاب بېرىشكە ئالدىرىماي، جىددىي تۇرده:

ــ بەك خەتەرلىك ئىكەن، تېز چۇشۇپ كېتىڭلار! ــ دەپ توۋلىدى.

دۇمبىسىده تاغىل سىزىقى بار يەنە بىر قىزىل تىيىنچاق ھى ... ھى ... ھى... قىلىپ كۇلۇۋەتتى ــ ده:

ــ بۇ قارىغايلار بىزنىڭ ماكانىمىز تۇرسا قانداقسىگە يىقىلىپ چۇشكۇدەكمىز؟ ــ دېدى.

بورسۇقجاننىڭ ئېـ-
سەنگىرەپ تۇرۇپ قالـ-
غانلىقىنى كۆرگەن تىنىچاقلار ئۆز
كارامىتىنى كۆرسىتىپ قويۇش نىيـ-
تىگە كېلىپ مامۇقتەك يۇمشاق
يوغان قۇيرۇقلىرىنى «شارتلا»
سىلكىپ بۇ دەرەختىن ئۇ دەرەخقە
سەكرەشكە باشلىدى.

— ۋاھ! سىلەردە پاراشوت بارئىكەن - ھە! - دەۋەتتى ھەيران قالغىنىدىن كۆزلىرى بەئەينى ئەينەك ساقىدەك يۇپيومىلاق بولۇپ كەتكەن بورسۇقجان.

تىينچاقلار «پاراشوت»لىرىنى يىغىشتۇرۇپ، ھەش - پەش دېگۈچە دەرەخ ئۈچىغا چىقىپ قارىغاي مېۋىسىنى ئۈزدى، ئاندىن «شارت» قىلىپ پەسكە سەكردى! ئۇنى كۆرگەن بورسۇقجان ھەيرانلا قالدى، كۆڭلىدە شۇنچە ئېگىز دەرەختىن سەكرەۋاتىدۇ، چوقۇم يىقىلىپ بىر يېرى زەخمىلىنىدۇ، دەپ ئويلىدى.

بىراق بورسۇقجاننىڭ ئويلىغىنىنىڭ ئەكسىچە، تىنچاقلار يەنىلا ئاشۇ چىرايلىق «پاراشوت»لىرىنى ئېچىپ يېنىك ھەم لەرزان ئۇچۇپ يەرگە سىلىققىنە چۈشتى.

ــ مەڭ، بۇ قارىغاي مېۋىسىنى تېتىپ بېقىڭە! ــ دېيىشتى ئۇلار بورسۇقجانغا، ــ بەك مەززىلىك!

بورسۇقجان ئۇلار سۇنغان قارىغاي مېۋىسىنى ئالدى. قول ياغلىقى بىلەن يۈز - كۆزىدىكى تەرنى سۈرتۈپ، كۆكسىنى راسا تولدۇرۇپ بىر نەپەس ئالدى ۋە:

— هايهاي! قورقۇپ جېنىم چىققۇدەك بولدۇم! قالتىس كارامىتىڭلار بار ئىكەن، قۇيرۇقىڭلارنى پاراشوت ئورنىدا ئىشلىتىدىكەنسىلەر ئەمەسمۇ! — دېدى.

تىينچاقلار بىر - بىرىگە قارىشىپ بىخىلداپ كۈلۈشۈپ كەتتى.

شۇ چاغدا بورسۇقجان تىنىنچاقلار يۇدۇڭالغان سېۋەتلەرگە لىق قاچىلانغان قارىغاي مېۋىسىنى كۆرۈپ ئەجەبلەنگەن ھالدا:

— بۇنچىۋالا جىق يىغىۋېلىپ نېمە قىلىسىلەر؟ — دەپ سورىدى.

— ساقلاپ قىشتا يەيمىزدە، ئەلۋەتتە! — دېدى قىزىل تىنىنچاق.

— هه ... ئەمسه، سىلەر نەدە تۇ-
رۇسىلەر؟ — سوربدى بورسۇقجان.
تاغىل سىزىقلىق قىزىل تىيىنچاق
جاۋاب بېرىپ:

— دەرەخ كاۋىكىدە تۇرىمىز، ئۇ يەر
بىزنىڭ ئۆيىمىز، — دېدى.

— قىش يېقىنلىشىپ قالدى، دەرەخ
كاۋىكىدە تۇرسالىلار توڭلاپ قالمامسى-
لەر؟ — دېدى بورسۇقجان بارغانسېرى
قىزىقسىنىپ.

ــ ها ... ها ... ها... قانداقسىگە توخلاپ قالغۇدەكمىز؟ يوغان قۇيرۇقمىزنى يېپىنچاقلىۋالىدىغان تۇرساق، ــ دېدى قىزىل تېـ ـينچاق كۈلۈپ.

تاغىل سىزىقلىق قىزىل تىينچاق يوغان قۇيرۇقىنى پۇلاڭلىـ ـتىپ تۇرۇپ:

ــ ھەي، قاراڭ، بىزنىڭ قۇيرۇقىمىز بەئەينى بىر يوغان يوتقاندەك ناھايىتى ئىسسىق! ــ دېدى.

ــ ھە ... يوغان قۇيرۇقلىرىڭ شۇنچە كۆپ رولى بارلىقىنى ئويلاپ باقمىغان ئىكەنمەن! ــ دېدى بورسۇقجان ھەۋەس قىلىپ.

بورسۇقجان تىنچاقلار بىلەن خوشلىشىپ ئۇزۇق ئىزدەپ كەتتى. يولبويى تىنچاقلارنىڭ ئاشۇ خىسلەتلىك يوغان قۇيرۇقلىرىنى ئويلاپ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا غىخشىپ ناخشا ئېيتىشقا باشلىدى:

ھەي تىنچاقلار، ھەي تىنچاقلار.
قۇيرۇقىڭلاردا بارىكەن ئېسىل كارامەت،
دەرەختىن - دەرەخقە سەكرىگەن چاغدا.
بولاركەن ئۇ سىلەرگە گۇزەل پاراشوت.
پەپىلەپ، ئاۋايلاپ چۈشۈرەر ئىكەن،
ئېگىزدىن - پەسكە شۇڭغۇغان چاغدا.
قىش - زېمستاندا يېپىنچا بولۇپ،
ئوخلىتاركەن ئەللەيلەپ ئىللىق قوينىدا.

تىيىننىڭ قۇيرۇقى

پائالىيەت مەقسىتى .....

بالىلارغا تىيىن قۇيرۇقىنىڭ بەدىنىنى ئىسسىتىش رولى بىلدۈرۈلىدۇ، ھايۋانلارغا كۆيۈنۈش لازىملىقى ئۇقتۇرۇلىدۇ، ھايۋانلارنى قوغداش ئېڭى كۈچەيتىلىدۇ.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

ئائىلە باشلىقلىرىنىڭ بالىلىرىنى ھايۋانات باغچىسى ياكى تىيىن دائىم ئۇچراپ تۇرىدىغان ئورمانلىقلارغا ئاپىرىپ تىيىننى كۆرسىتىشى، بالىلارنىڭ تىيىننىڭ ھەرىكىتى، ئادىتى ۋە ياشاش ئۇسۇلىنى تەپسىلىي كۆزىتىشى ھەققىدە تەكلىپ بېرىمىز.

تىيىنغا ئالاقىدار رەسىم، ئېلېكترون دىسكا قاتارلىق ئالاقىدار ماتېرىياللارنى توپلاش.

يۇڭ شارپا ياكى سۈنئىي يۇڭدىن ئىشلەنگەن بۇيۇملار، مەسىلەن، يۇڭ پەلەي، كۆرپە قاتارلىقلار.

پائالىيەت جەريانى .....

1. بالىلار ئائىلە باشلىقلىرى بىلەن بىرلىكتە تىيىننىڭ رەسمىنى سىزىدۇ.

2. تىيىننى كۆزىتىپ بولغاندىن كېيىن، ئائىلە باشلىقلىرى بىلەن بىرلىكتە ئۇنىڭ تاشقى قىياپىتىدىكى ئالاھىدىلىك (مامۇقتەك يۇمشاق ئۈزۈن ھەم يوغان قۇيرۇقى)نى ئېيتىپ چىقىدۇ.

3. بالىسىغا تېيىن قۇيرۇقىنىڭ قانداق رولى بارلىقىنى ئېيتقۇزىدۇ.

4. بالىنىڭ بوينىغا شارپا ئوراپ، قولىغا پەلەي كېيكۈزۈپ بولۇپ، ھاۋا سوۋۇپ كەتكەندە تېيىنىڭ بەدىنىنى قانداق ئىسسىتىدىغانلىقىنى سۆزلىتىدۇ.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

1. بالىسىنى دالاغا ئاپىرىپ تېيىنىنى كۆزەتكۈزىدۇ.
2. رەسىم ياكى دىسكا كۆرسەتىش ئارقىلىق، تېيىنىڭ دەرەختىن ـ دەرەخقە سەكرەش جەريانىدا قۇيرۇقىنىڭ قانداق رول ئويناۋاتقانلىقى بىلدۈرۈلىدۇ.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

بۇ پائالىيەت ئارقىلىق، بالىلارغا تېيىنىڭ تاشقى قىياپەت ئالاھىدىلىكلىرى ھەمدە ياشاش خۇسۇسىيىتى بىلدۈرۈلۈپ، كۆزىتىش ئىقتىدارى يېتىلدۈرۈلىدۇ، ھايۋانلارغا كۆيۈنۈش ۋە ئۇلارنى قوغداش ئېڭى قوزغىتىلىدۇ.

تىنىنلار قانداق ياشايدۇ؟

كىچىك دوستلار، تىنىنى كۆرۈپ باقتىڭلارمۇ؟ ئۇلارنىڭ قانداق ياشايدىغانلىقىنى بىلگۈڭلار بارمۇ؟ تىنىنلار بۇك - باراقسان دەرەخ شاخلىرىغا ئۇۋا سېلىشنى ياكى قاغا، سېغىزخانلارنىڭ كونا ئۇۋىلىرىدا تۇرۇشنى ياخشى كۆرىدۇ، بەزىدە دەرەخ كامىرىنى ئۇۋا قىلىپ ئىشلىتىدۇ. ئۇلار ياۋا مېۋىلەرنى يېگەندىن تاشقىرى، يەنە دەل - دەرەخلەرنىڭ يۇمران شاخلىرى، بىخلىرى، يوپۇرماقلىرىنى ھەمدە قۇرت - قوڭغۇز، ھاشارەت ۋە قۇشلارنىڭ تۇخۇملىرىنى يەيدۇ.

كۈز كېلىشى بىلەن تىنىنلار ئۇزۇق - تۈلۈك توپلاشقا كىرىشىدۇ، بىر تىنىن بىرنەچچە كىلوگىرام ئېغىرلىقتىكى ئۇزۇقنى بىرنەچچە يەرگە بۆلۈپ ساقلايدۇ. بەزىدە ئۇزۇقنىڭ سېسىپ قالماسلىقى ئۈچۈن دەرەخقە ئېسىپ قۇرۇتىدۇ. شۇڭا قەھرىتان سوغۇق قىشتا قورساقنىڭ غېمىنى قىلماي يېتىپ يەيدۇ.

تىنىن قۇيرۇقىنىڭ رولى:

1. تىنىن قۇيرۇقىنى يىغىۋالغاندا، گويا سۈپۈرگىگە ئوخشاپ قالىدۇ - دە، ياتقان يېرىنى سۈپۈرىدۇ.

2. قۇيرۇقىنى ئېچىۋەتكەندە، گويا پاراشوتقا ئوخشاپ قالىدۇ - دە، ساق - سالامەت يەرگە چۈشىدۇ.

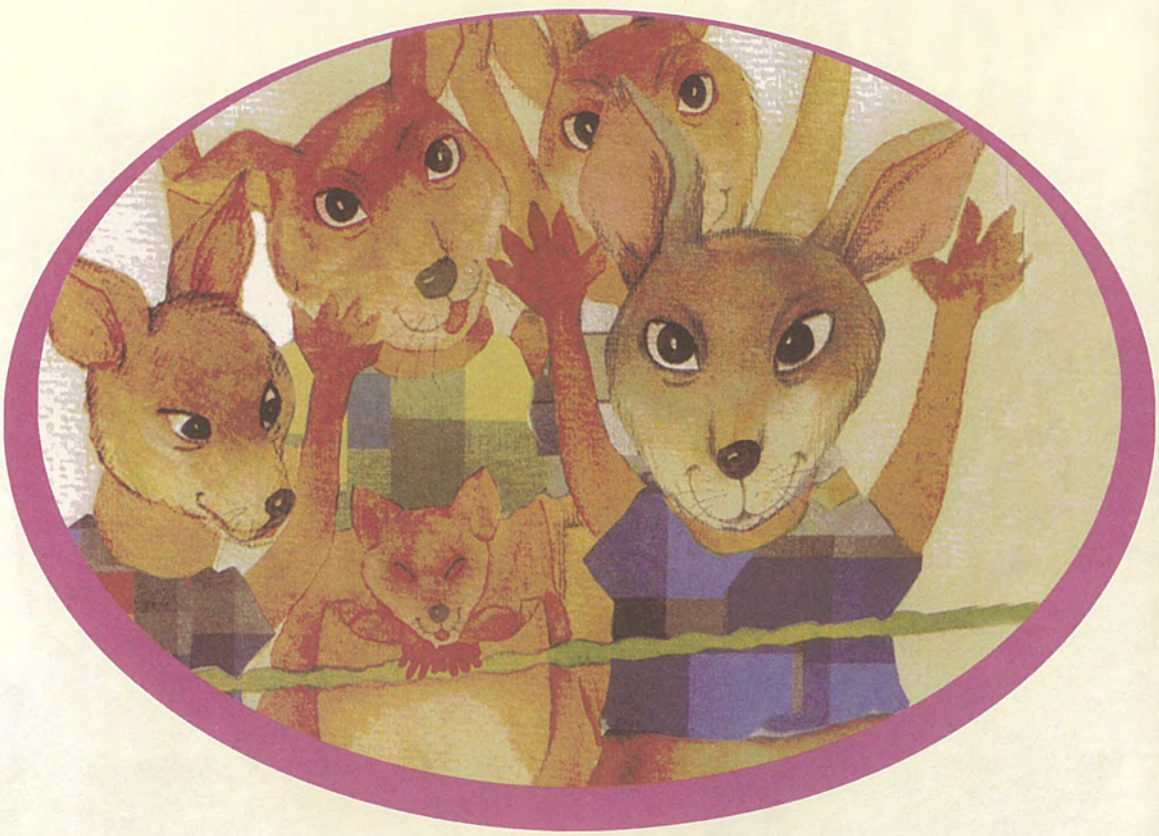
3. قۇيرۇقىنى كۆتۈرۈۋالغاندا گويا يەلكەنگە ئوخشاپ قالىدۇ - دە، سۇ ئۆزۈلەيدۇ.

4. قۇيرۇقىنى گويا يوتقاندەك ئۇستىگە يېپىۋېلىپ، سوغۇقتىن ساقلىنىدۇ.

5. دەرەختىن - دەرەخقە سەكرىگەندە، يۆنىلىش بەلگىلەش رولىنى ئويناىدۇ.

6. يېقىندا ئالىملار تىنىنلارنىڭ قۇيرۇقلىرىنى ئۇياقتىن - بۇياققا پۈلاڭلاتقان ھەرىكىتى ئۆزئارا «سۆزلەشكەنلىكى» ئىكەنلىكىنى بايقىدى.

سەكرەپ ـ تاقلاشنى ياخشى كۆرىدىغان مۇشتلاشچىلار

كېنگۇرۇ پادىشاھلىقىدا ئاجايىپ كەسكىن مۇشتلىشىش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى. ھەممەيلەن كىمنىڭ چېمپىيون بولۇشى ئۈستىدە بەس - بەستە مۇنازىرىگە چۈشتى.

— شىاۋجى چوقۇم چېمپىيون بولىدۇ!

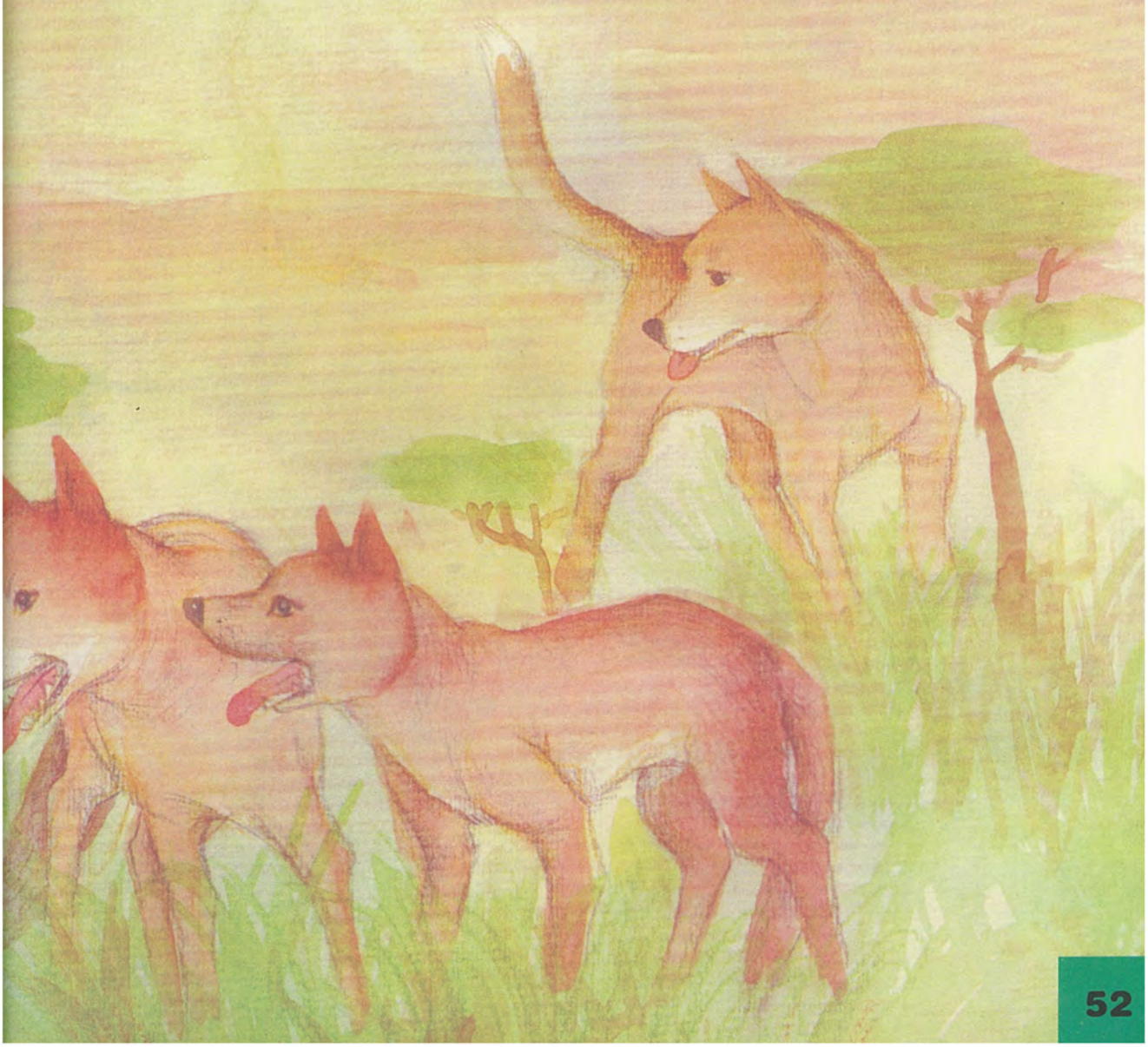
— ياق، چېمپىيونلۇقنى شىاۋمى ئالىدۇ!

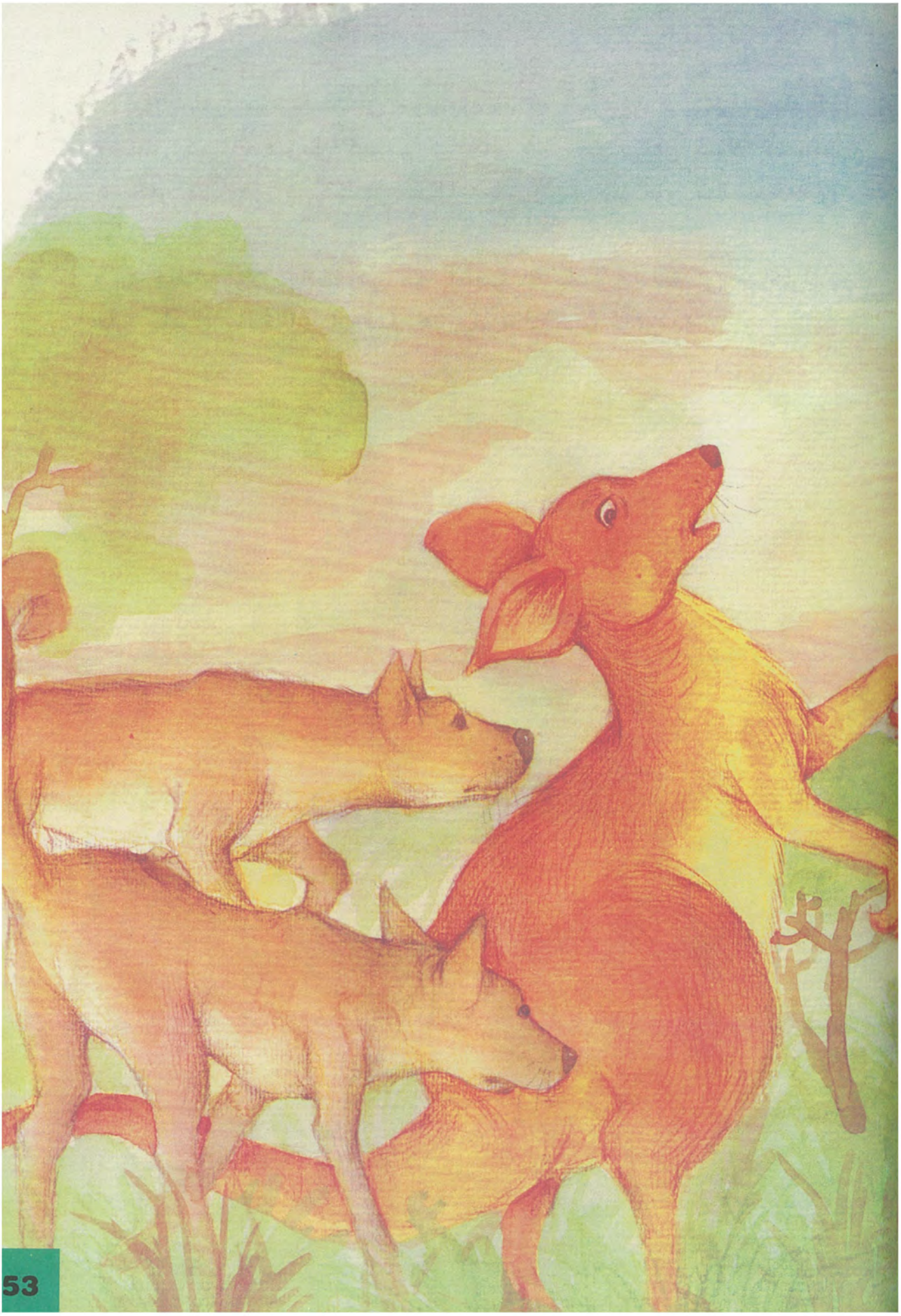
كېنگۇرۇلار كىمنىڭ يېڭىپ، كىمنىڭ يېڭىلىپ قېلىشى توغرىسىدا بەسلىشىپ ھارمىدى. بەزىلىرى شىاۋجىنى قوللىسا، بەزىلىرى شىاۋمىنى قوللايتتى.

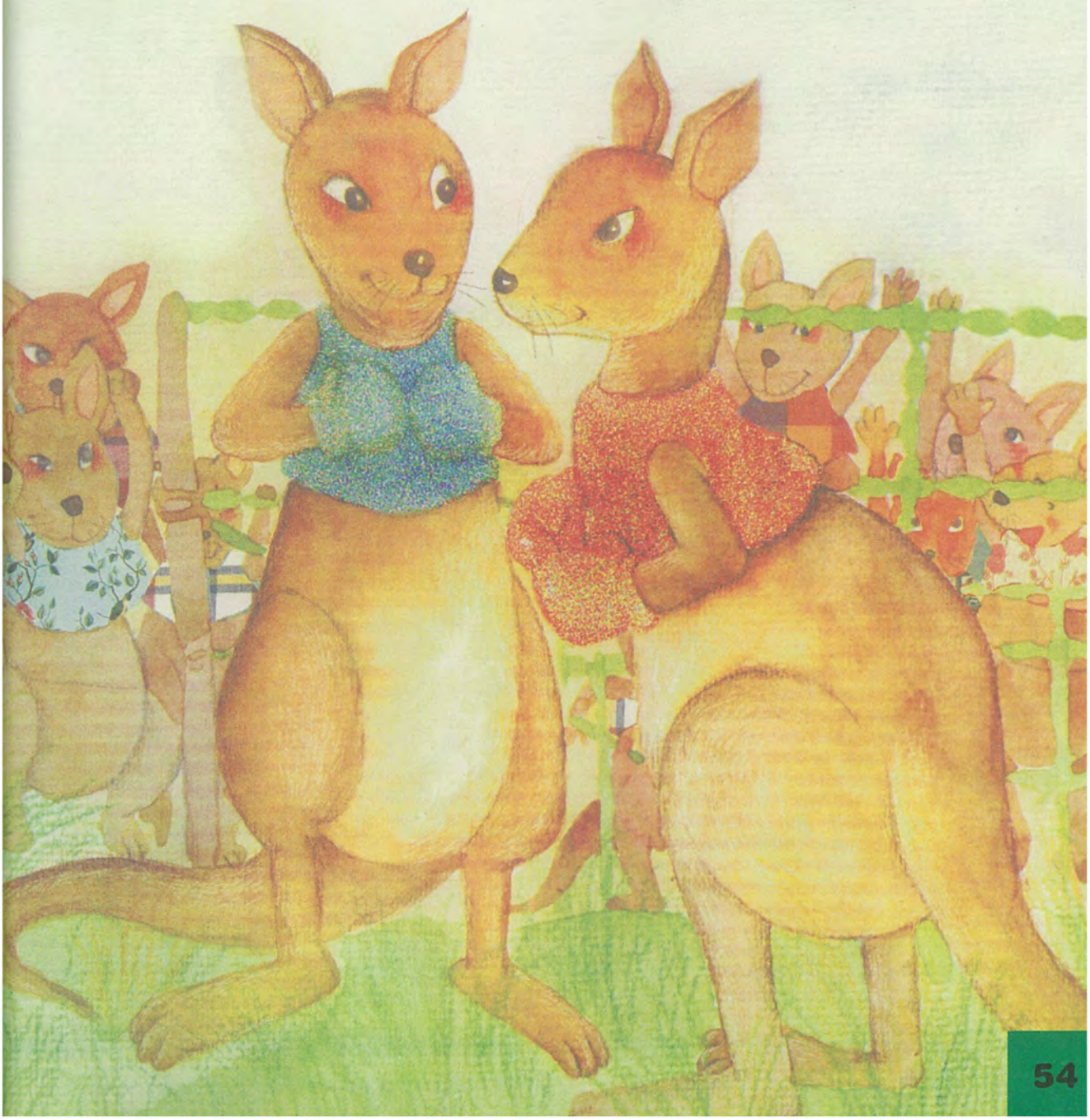
كېنگۇرۇلار نېمە ئۈچۈن مۇشتلىشىش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزىدۇ؟ ئۇلار يايلاقتا دائىم دۈشمەنگە ئۇچراپ قېلىپ قۇتۇلۇشقا ئامال قىلالمىغاندا مۇشتلىشىش ئارقىلىق ئۆزىنى قوغدايدۇ. شۇڭا ئۇلار مۇشۇنداق مۇسابىقە ئارقىلىق مۇشتلىشىش ماھارىتىنى يۇقىرى كۆتۈرمەكچى بولۇشىدۇ.

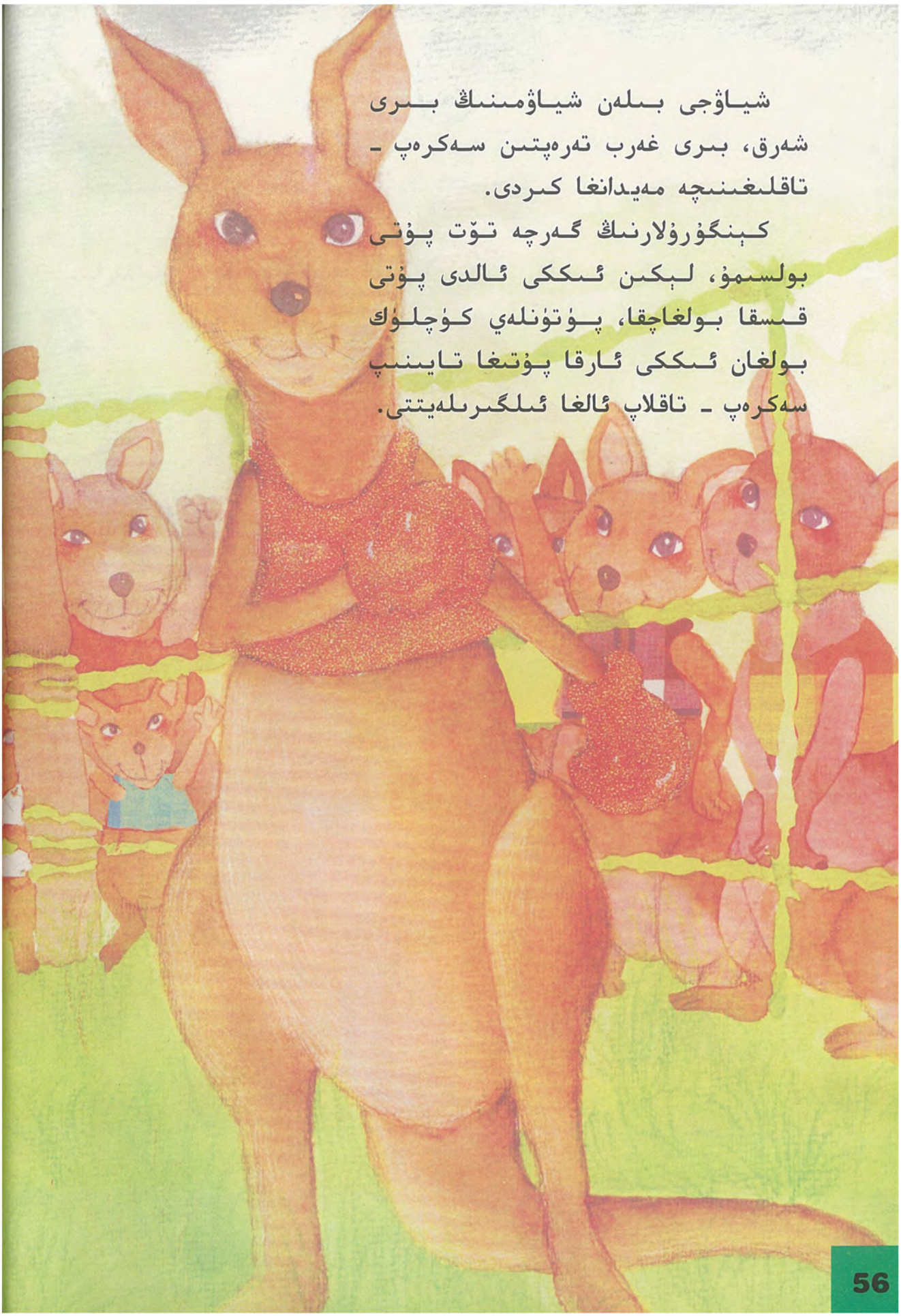

بۇ يىلقى مۇشتلىشىش مۇسابىقىسىدە نۇرغۇن قېتىملىق شالـ
لاشتىن كېيىن قىزىل كىيىم كىيگەن شياۋجى بىلەن كۆك كىيىم
كىيگەن شياۋمى ئىككىسى تاللىنىپ چېمپىيونلۇق تالىشىدىغان
بولدى.

كېنگۇرۇلار پادىشاھى مۇسابىقىنىڭ باشلانغانلىقىنى جاكارلـ
غان چاغدا، پۈتكۈل يايلاقتا «ھۇررا» سادالىرى ياڭرىدى.

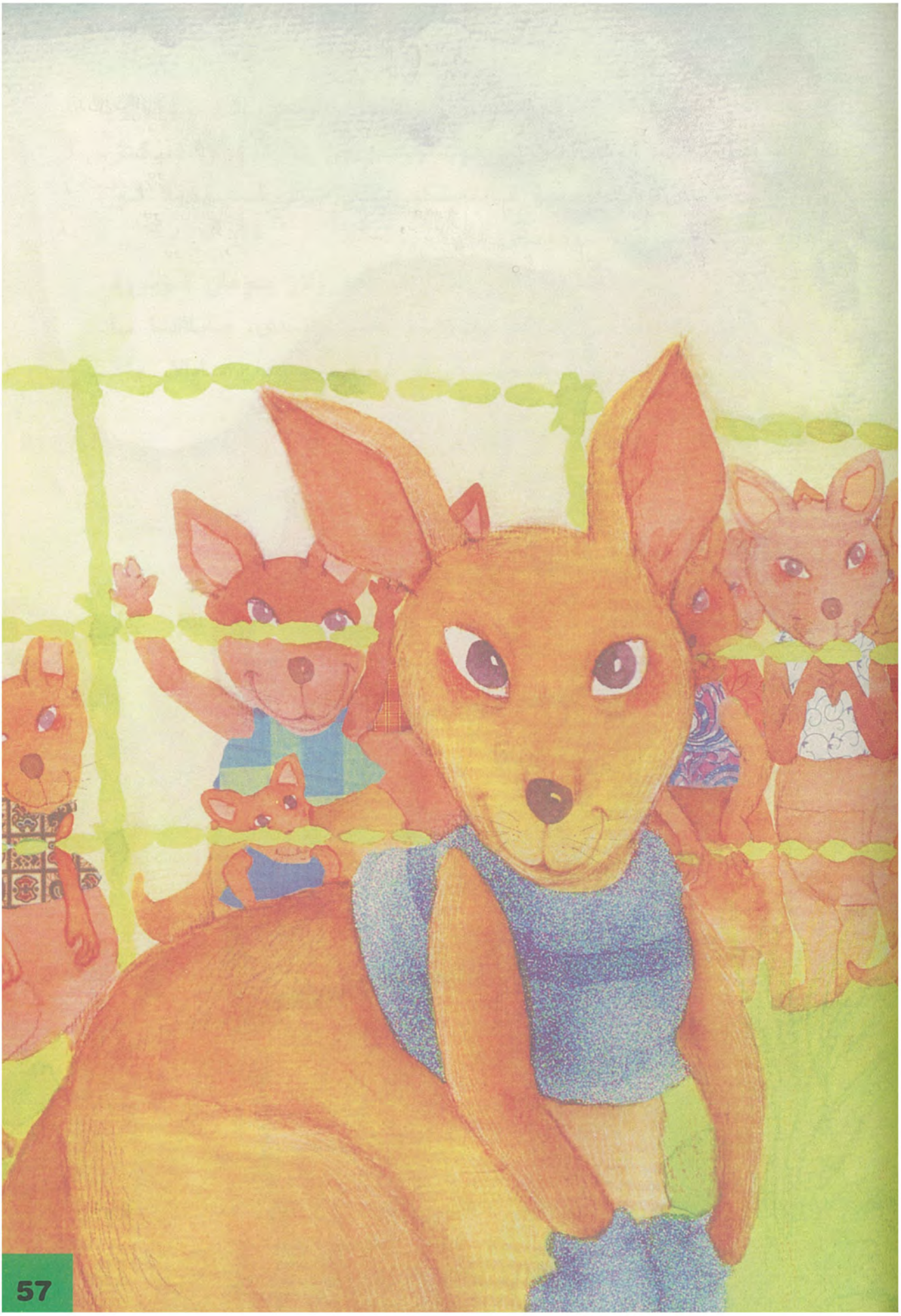

شياۋجى بىلەن شياۋمىنىڭ بىرى شەرق، بىرى غەرب تەرەپتىن سەكرەپ - تاقلىغىنىچە مەيدانغا كىردى.

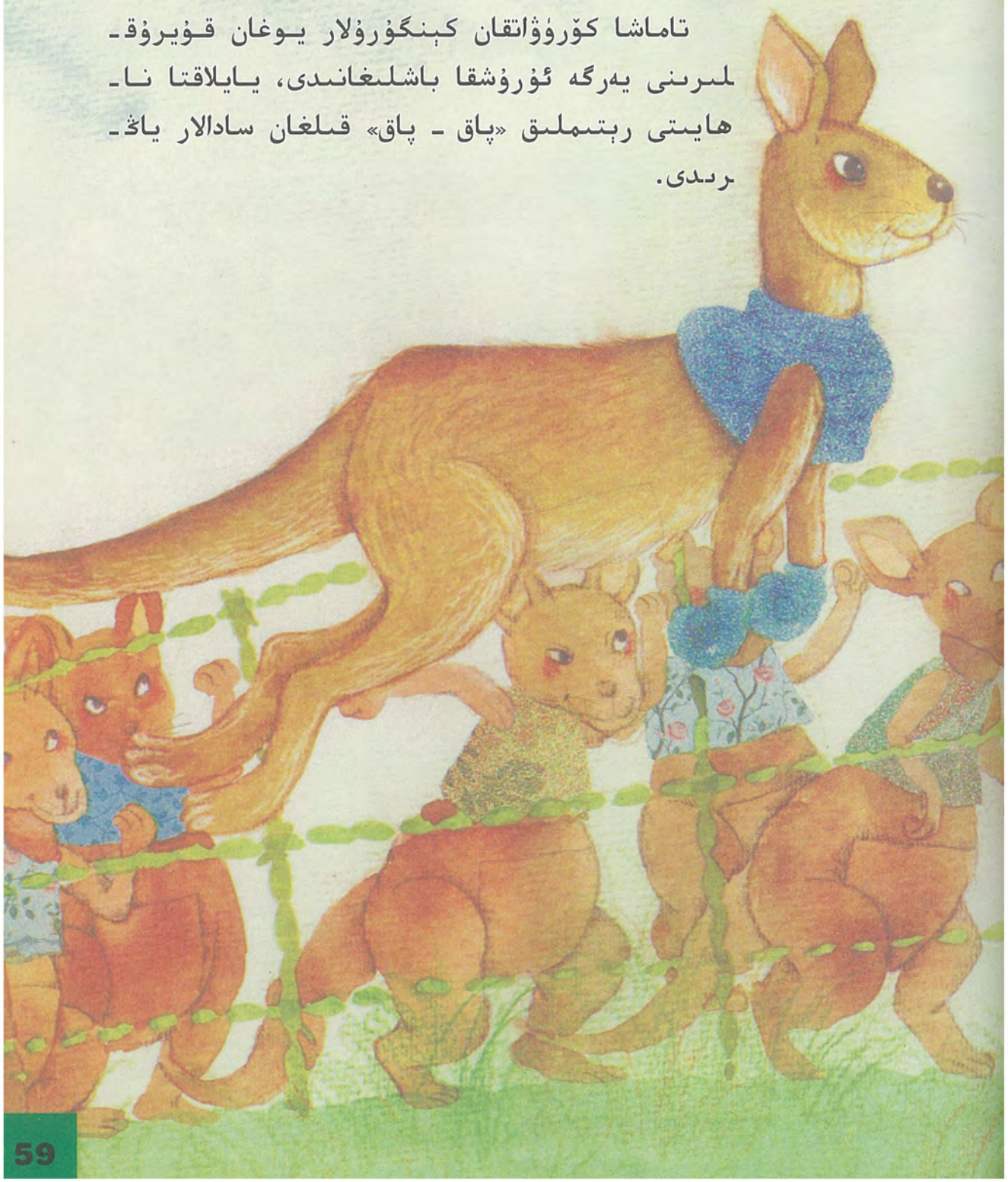
كېنگۇرۇلارنىڭ گەرچە تۆت پۇتى بولسىمۇ، لېكىن ئىككى ئالدى پۇتى قىسقا بولغاچقا، پۈتۈنلەي كۈچلۈك بولغان ئىككى ئارقا پۇتىغا تايىنىپ سەكرەپ - تاقلاپ ئالغا ئىلگىرىلەيتتى.

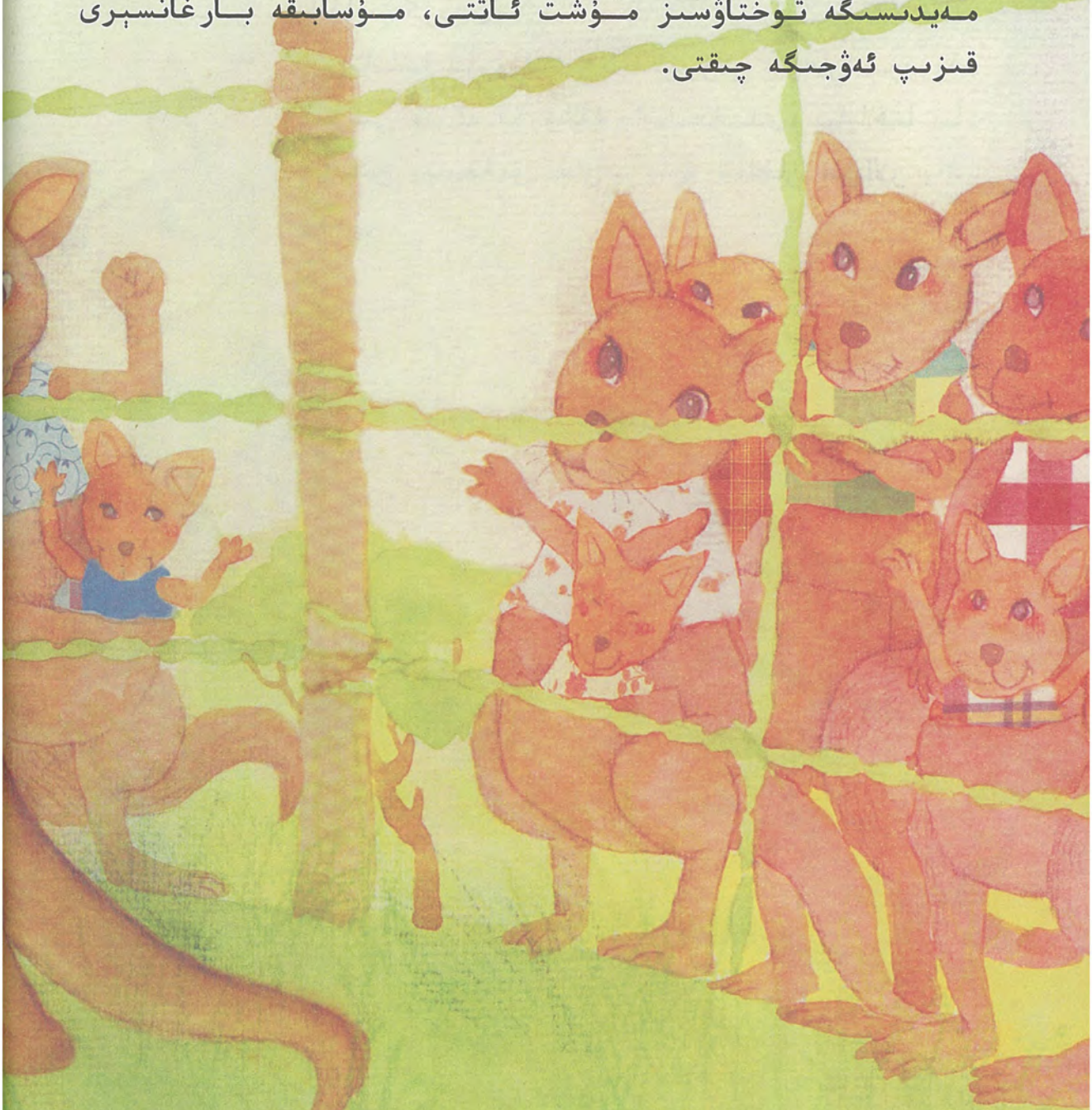

شياۋجى ھەقىقەتەن ماھىر دېيىشكە لايىق ئىكەن، ئۇ تۈگۈلۈپ تۇرۇپ بىر تاقلىغاندى بىراقلا توّت مېتىردىن ئارتۇقراق ئېگىز-لىككە تاقلىدى، شياۋمىمۇ قالتىسكەن، ئۇ بىر قېتىمدىلا ئون نەچچە مېتىر يىراققا سەكرىدى.

تاماشا كۆرۈۋاتقان كېنگۇرۇلار يوغان قۇيرۇق-لىرىنى يەرگە ئۇرۇشقا باشلىغاندى، يايلاقتا نا-ھايىتى رېتىملىق «پاق - پاق» قىلغان سادالار ياڭ-رىدى.

مۇسابىقە رەسمىي باشلاندى. شياۋجى بىلەن شياۋمى ئۇزۇن قۇيرۇقىنى يەرگە تىرەپ تۇرۇپ، بەدىنىنى لىكلا قىلىپ ئۆرە قىلدى. ئۇلار ئىككى قىسقا ئالدى پۇتى بىلەن رەقىبىنىڭ باش - كۆزى، مەيدىسىگە توختاۋسىز مۇشت ئاتتى، مۇسابىقە بارغانسېرى قىزىپ ئەۋجىگە چىقتى.

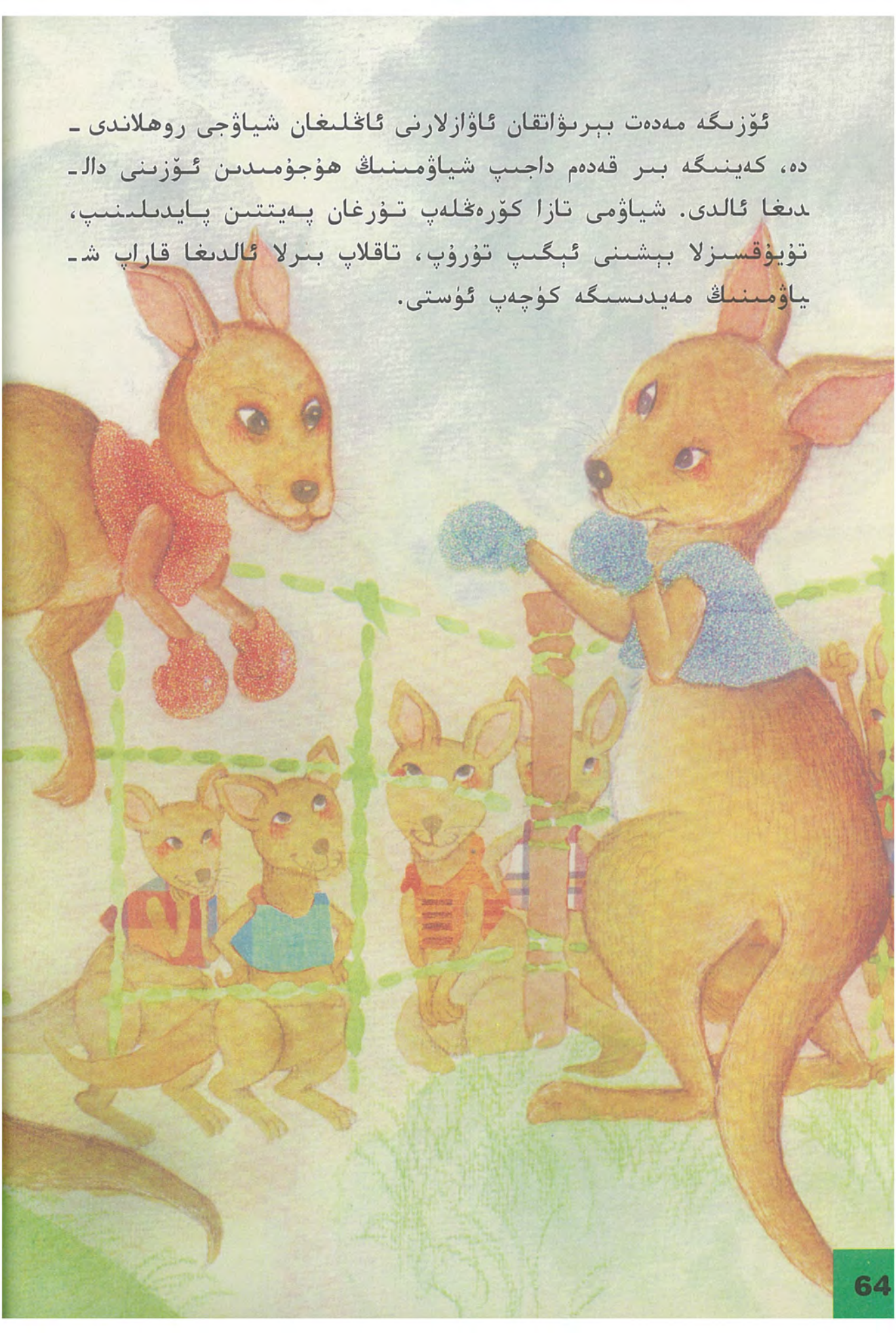
ھەش - پەش دېگۈچە، شياۋجى ئىككى مۇشت يەۋالدى، ئۇ يۈزدىنى توسۇۋېلىش بىلەن بولۇپ قېلىپ، قول قايتۇرۇشقا پۈرسەت تاپالمىدى. بۇ چاغدا مەيدان سىرتىدىكى كۆرۈرمەنلەر:

— شياۋجى، غەيرەت قىل! شياۋجى غەيرەت قىل! - دەپ ۋارقىراشتى.

ئۆزىگە مەدەت بېرىۋاتقان ئاۋازلارنى ئاڭلىغان شياۋجى روھلاندى ـ ده، كەينىگە بىر قەدەم داجىپ شياۋمىنىڭ ھۇجۇمىدىن ئۆزىنى دالـ دىغا ئالدى. شياۋمى تازا كۆرەڭلەپ تۇرغان پەيتتىن پايدىلىنىپ، تۇيۇقسىزلا بېشىنى ئېگىپ تۇرۇپ، تاقلاپ بىرلا ئالدىغا قاراپ شـ ياۋمىنىڭ مەيدىسىگە كۇچەپ ئۇستى.

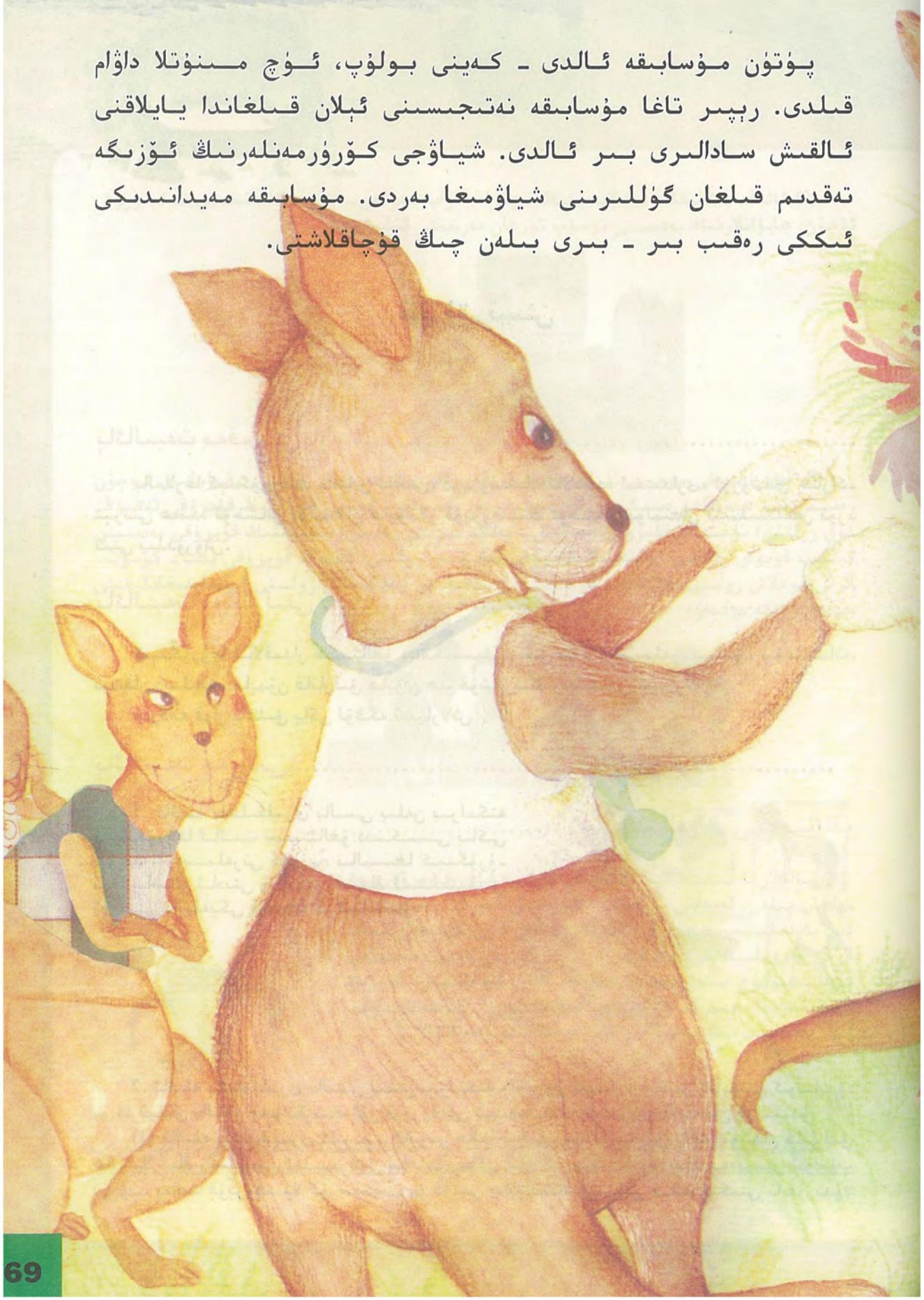

شياۋجىنىڭ جۇغى كىچىك، ئېغىرلىقى شياۋمىغا يەتمەيدۇ.
غانىلىقىغا قارىماڭ، ئۇنىڭ كۈچى ھەيران قالارلىق دەرىجە.
دە زور ئىكەن، ئۇ شياۋمىنى بىرلا ئۇسسۇپ تۆت پۇ.
تىنى ھاۋا تاپان قىلىپ قويدى. شياۋجى پۇرسەت.
نى غەنىيمەت بىلىپ ئۇزۇن قۇيرۇقى بىلەن
«پالاق - پۇلۇق» ئۇرغىلى تۇردى، ئىككى ئالدى
پۇتى بىلەنمۇ ئۇنىڭ ئۇستىبېشىغا يامغۇر
ياغقاندەك ئۇرۇۋەردى. شياۋمى ئامال
قىلالماي ئىككى ئالدى پۇتىنى كۆتۈرۈپ
يېڭىلگەنلىكىنى بىلدۈردى.

پۈتۈن مۇسابىقە ئالدى - كەينى بولۇپ، ئۇچ مىنۇتلا داۋام قىلدى. رېپىر تاغا مۇسابىقە نەتىجىسىنى ئېلان قىلغاندا يايلاقنى ئالقىش سادالىرى بىر ئالدى. شياۋجى كۆرۈرمەنلەرنىڭ ئۆزىگە تەقدىم قىلغان گۈللىرىنى شياۋمىغا بەردى. مۇسابىقە مەيدانىدىكى ئىككى رەقىب بىر - بىرى بىلەن چىڭ قۇچاقلاشتى.

قۇيرۇق تېپىش

پائالىيەت مەقسىتى .....

بالىلارغا كېنگۈرۈنىڭ ياشاش ئادىتى، قۇيرۇقىنىڭ ئالاھىدە ئىقتىدارى، ئۇرۇشقاق خاراكتېرىنى ھەمدە ئوخشاش بولمىغان ھايۋانلار قۇيرۇقىنىڭ ئوخشاش بولمىغان ئىشلىتىلىش ئۇسۇلىنى بىلدۈرۈش.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

كېنگۈرۈغا ئالاقىدار سىنئالغۇ دىسكىسىنى، سۈرەت ـ رەسىملەر، بېلىق، بۇغا، ئات، توشقان، يىلپىز، مايمۇن قاتارلىق ھايۋان ھەم قۇشلارنىڭ رەسىمىنى تەييارلاش.

بىردانە قول ياغلىق ياكى لۆڭگە تەييارلاش

پائالىيەت جەريانى .....

1. ئائىلە باشلىقلىرى بالىسى بىلەن بىرلىكتە كېنگۈرۈغا ئائىت سىنئالغۇ دىسكىسى ياكى سۈرەت ـ رەسىملەرنى كۆرۈپ، بالىسىغا كېنگۈرۇنىڭ ياشاش ئادىتى ۋە قۇيرۇقىنىڭ ئىشلىتىلىش ئورنىنى دەسلەپكى قەدەمدە ئىگىلىتىدۇ.

2. ئائىلە باشلىقلىرى بالىسى بىلەن بىرلىكتە «قۇيرۇق تېپىش» دېگەن ئويۇننى ئويناپدۇ. بۇ ئارقىلىق بالىلار ھايۋانلارنىڭ ئۆز قۇيرۇقىنى تېپىۋېلىشىغا ياردەم بېرەلەيدىغان قىلىنىدۇ.

(1) ئائىلە باشلىقلىرى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا بېلىق، بۇغا، يىلپىز، ئات، توشقان قاتارلىق ھايۋانلارنىڭ رەسمىنى ئېلىپ، قول ياغلىق ياكى لۆڭگە بىلەن ئۇلارنىڭ بەدىنىنى توسۇپ تۇرۇپ، پەقەت قۇيرۇقىنىلا كۆرسىتىپ، بۇ قايسى ھايۋاننىڭ قۇيرۇقى ئىكەنلىكىنى تاپقۇزىدۇ.

(2) ئائىلە باشلىقلىرى بالىسىنىڭ توغرا جاۋاب بەرگەن - بەرمىگەنلىكىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن، ھايۋانلارنىڭ بەدىنىنى توسۇپ تۇرغان نەرسىنى ئېلىۋېتىدۇ.

3. قۇيرۇقتىكى مەخپىيەتلىك، ھايۋانلار قۇيرۇقىنىڭ ھەرخىل رولىنى بىلىۋېلىش ئۈچۈن رەسىم ياكى سىنئالغۇ دىسكىسى كۆرسىتىلىدۇ. مەسىلەن، ئوۋچى قاپلاننىڭ قۇيرۇقى تەڭپۇڭلۇق رولىنى، بۇغىنىڭ قۇيرۇقى سىگنال - بەلگە بېرىش رولىنى، مايمۇننىڭ قۇيرۇقى بەدىنىنى ئېسىپ قويۇش رولىنى، بېلىقنىڭ قۇيرۇقى ئەگىلىش رولىنى، ئاتنىڭ قۇيرۇقى پاشا - كۆمۈتىلارنى قوغلاش رولىنى، قۇشلارنىڭ قۇيرۇقى يۆنىلىش بەلگىسى رولىنى ئويناپبەغانلىقىنى بىلدۈرۈشكە بولىدۇ.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

بالىلارغا ئىنسانلاردا ھايۋانلارغا ئوخشاش قۇيرۇق يوق بولغان بىلەن، ئەمەلىي تۇرمۇشتا ھەر خىل قورال - سايمانلاردىن پايدىلىنىپ، ھايۋانلار قۇيرۇقى بىلەن ئورۇنلايدىغان ئىشلارنى ئورۇنلىيالايدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتۈش لازىم. مەسىلەن، يازدا يەلپۈگۈچ بىلەن پاشا - كۆمۈتىلارنى قوغلايمىز. سېرىك نومۇرلىرىدا، سىم ئارغامچىدا ماڭغاندا ئۇزۇن كالتەك ئارقىلىق بەدىنىمىزنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلايمىز ۋەھاكازالار.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

ھايۋانلار قۇيرۇقىنىڭ ئىقتىدارىنى ئىگىلىتىش ئارقىلىق بالىلارغا ئىنسانلار ئىشلىتىۋاتقان نۇرغۇن قورال-سايمانلارنىڭ تەقلىدشۇناسلىق قائىدىلىرى بويىچە ھايۋانلاردىن «ئۆگىنىپ» ياسالغانلىقىنى ئېنىق بىلدۈرۈش لازىم.

ئۇرۇشقاق كېنگۇرۇلار

كىچىك دوست، كېنگۇرۇ (خالتىلىق چاشقان دەپمۇ ئاتىلىدۇ)لارنىڭ ئاۋستىرالىيەنىڭ كەڭ، بىپايان ياياقلىرىدا ياشايدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟ ئۇلار تىلغا ئېلىنسىلا كۆز ئالدىڭىزغا «ھايۋانات دۇنياسى» پىروگراممىسىنىڭ بېشىدىكى ھېلىقى قىزىقارلىق بولغان كېنگۇرۇلار ئۇرۇشۇۋاتقان مەنزىرە كېلىدۇ. دەرۋەقە، كېنگۇرۇنىڭ تەبىئىتى ئۇرۇشقاق بولۇپ، ئۇرۇشۇش، چېلىشىش ئۇلارنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ مۇھىم بىر مەزمۇن ھېسابلىنىدۇ. تىنچ ـ ئاسايىشلىق ئىچىدە، دۇشمەندىن خالىي ھايۋانات باغچىسىدا ياشايدىغان كېنگۇرۇلارمۇ، ھەردائىم «ئۆز ماھارىتى»نى مەشىق قىلىپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ «مۇشتلىشىش» ماھارىتى ھەيران قالارلىق دەرىجىدە بولۇپ، 30 مىنۇت ئىچىدە قارشى تەرەپكە 200 دىن ئارتۇق مۇشت ئاتالايدۇ!

كېنگۇرۇلارنىڭ ئىككى ئارقا پۇتى ئىنتايىن ساغلام ۋە كۈچلۈك بولۇپ يۈگۈرمەيدۇ، تاقلايدۇ. ئۇ تۆت مېتىردىن ئارتۇقراق ئېگىزلىككە تاقلىيالايدۇ، 13 مېتىردىن ئارتۇق يىراقلىققا سەكرىيەلەيدۇ. شۇڭا ئەڭ ئېگىز تاقلىيالايدىغان ۋە ئەڭ يىراققا سەكرىيەلەيدىغان سۈت ئەمگۈزگۈچى ھايۋان دېيىشكە بولىدۇ. پۈتۈنلەي مۇسكۇل بىلەن تولغان ھەم ئۇزۇن، ھەم تۇم قۇيرۇقىنى يەرگە تىرەپ قويۇپ بەدىنىنى ئارام ئالغۇزىدۇ، شۇنداقلا ئۇ سەكرەپ ـ تاقلاش جەريانىدا تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاش رولىنى ئويناىدۇ ـ دە، كېنگۇرۇنىڭ تېخىمۇ تېزلىكتە يىراققا سەكرىشگە ياردەم بېرىدۇ.

ئۇنىڭدىن تاشقىرى، چوڭ كېنگۇرۇلار خەتەرگە يولۇققاندا دۇشمىنىنى قۇيرۇقى بىلەن ئۇرۇپ سۈر ـ توقاي قىلىۋېتىدۇ. ئۇنىڭ بۇ قالتىس يامان «قورالى»نىڭ كۈچى قارا ئېيىق تاپىنىنىڭ كۈچىدىن قېلىشمايدۇ.

دالادىكى كىچىك قاراۋۇل

يېرىم كېچە. ھەممە تاتلىق ئۇيقۇغا چۆمگەن، پەقەت بىر بۆلمىلىك بىر سۇغۇر كامار ئېغىزىدا ھېلىدىن - ھېلىغا ئۇياق - بۇياققا قاراپ تۇراتتى.

شۇ چاغدا، يېقىنلا بىر يەردىن «شىرت - شىرت» قىلغان ئاۋاز ئاڭلانغاندى، بىڭىبىك دەرھال ئوت - چۆپلەر ئارىسىغا يوشۇرۇندى - دە، كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ئاۋاز چىققان تەرەپكە قارىدى. ئۇ بىر نېمىنىڭ مىدىرلاۋاتقان سايىسىنى غول - پال كۆرگەندەك بولۇپ، ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالى بەرمەكچى بولدى، يەنە بىر قېتىم سىنچىلاپ قارىغاندى، ئەسلىيدە نۇنۇ دەيدىغان تۈلۈمچاشقان ئىكەن.

بىخبىك «ئۇھ!» دەپ چوڭقۇر نەپەس ئالدى ۋە نۇنۇغا قاراپ:

ــ قورقىتىۋەتتىڭىزغۇ، يېرىم كېچىدە ئۇخلىماي نېمىش قىلىپ يۈرىسىز؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ قورسىقىم ئېچىپ ئۇخلىيالمىدىم، يەيدىغان نەرسە ئىزدەپ چىققانىدىم! ــ دېدى نۇنۇ، ئاندىن سۇغۇردىن سورىدى، ــ شۇنچە كەچ بولۇپ كەتسىمۇ ئۇخلىماپسىزغۇ؟

بىچىكى مەيدىسىنى كېرىپ جاۋاب بەردى:

ــ مەن پوستتا تۇرۇپ قاراۋۇللۇق قىلىۋاتىمەن!

ــ سىلەر كامارنىڭ ئىچىدە تۇرغاندىكىن بەك بىخەتەرغۇ، يەنە نېمىشقا قاراۋۇللۇق قىلىسىز؟ ــ تازا چۈشىنەلمەي سورىدى نۇنۇ.

دېمىسىمۇ راست ئەمەسمۇ، نۇنۇ دائىم دالادا سۈغۈرنى كۆرۈپ قالاتتى. ئۇنىڭ كامار كولاش ماھارىتىنىڭ ئۇستۇنلۇكىنى، كامارنى بىرنەچچە مېتىر چوڭقۇرلۇقتا كولاپ ھەم ئۇ كامارغا بىرنەچچە يەردىن چىقىش ئېغىزى قويىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. بىراق، سۈغۈرنىڭ پوستتا تۈرۈپ قاراڭغۇلۇق قىلىدىغان ئىشىدىن ئەسلا خەۋىرى يوق ئىدى.

بىچىبىك ئۇنىڭغا بۇ سۆغۈرلار جەمەتىنىڭ ئەنئەنىسى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى ھەم:

ــ دۇنيادىكى ھەممەيلەننىڭ ياخشى بولۇپ كېتىشى ناتايىن، ئاشۇ يامانلاردىن ئېھتىيات قىلىشىمىز كېرەكتە! ــ دېدى.

نۇنۇ بىچىبىكنىڭ قانداق قاراۋۇللۇق قىلىدىغانلىقىغا قىزىقىپ قالدى ـ دە، بىر چەتتە ئولتۇرۇپ ئۇنىڭغا ھەمراھ بولدى.

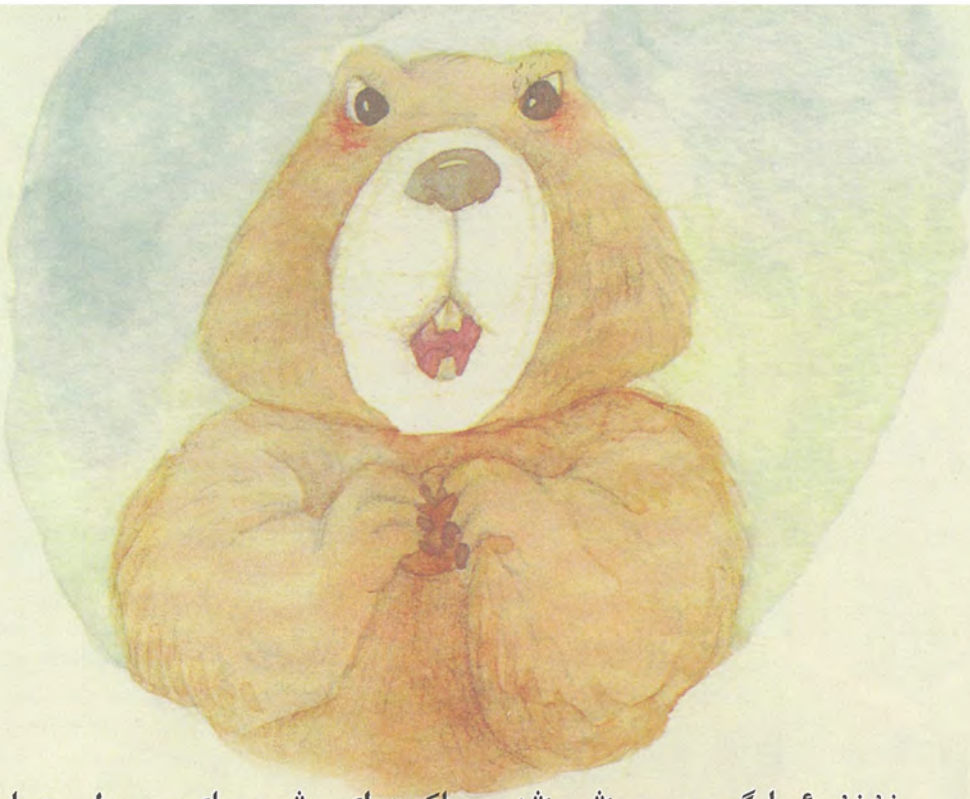

تۇن يېرىم كېچىدىن ئېشىپ، تولۇنئاي قېرى ئۇجمە دەرىخى ئۈستىگە ئاستا سىلجىپ كۆتۈرۈلدى، سۈتتەك ئاي نۇرىدا بىخبىخنىك تۈكلىرى شۇ قەدەر پارقىراپ تۇراتتى، چوك قۇيرۇقى بولسا تېخىمۇ ئومىاق كۆرۈنەتتى. مەيىن شامال دەرەخ يوپۇرماقلىرى، ئوت - چۆپلەرنى سۆيۈپ ئۆتۈپ شىلدىر - شىلدىر ئاۋاز چىقىراتتى. بىخبىك كامار ئېغىزىدا كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ئۇياقتىن - بۇياقتىن مېڭىپ ئەتراپقا سەگەكلىك بىلەن نەزەر تاشلايتتى.

نۇنۇ ئىلگىرى بىخبىخنى پاكىنەك، ۋىجىك، سەل ھاماقەتتەك ھېس قىلاتتى. مانا بۇگۈن ئۇنىڭ ئەسلىيدە شۇنداق ئەقىللىك، شۇنداق زېرەك ئىكەنلىكىنى بايقىدى! بىردىنلا، بىخبىك ئارقا پۇتـ لىرىغا تايىنىپ تىك تۇردى، كىچىككىنە بېشىنى خۇددى قانداقتۇ گۇمانلىق ئەھۋالنى بايقىغاندەك ئۇياقتىن ـ بۇياققا بۇراپ قاراشقا باشلىدى.

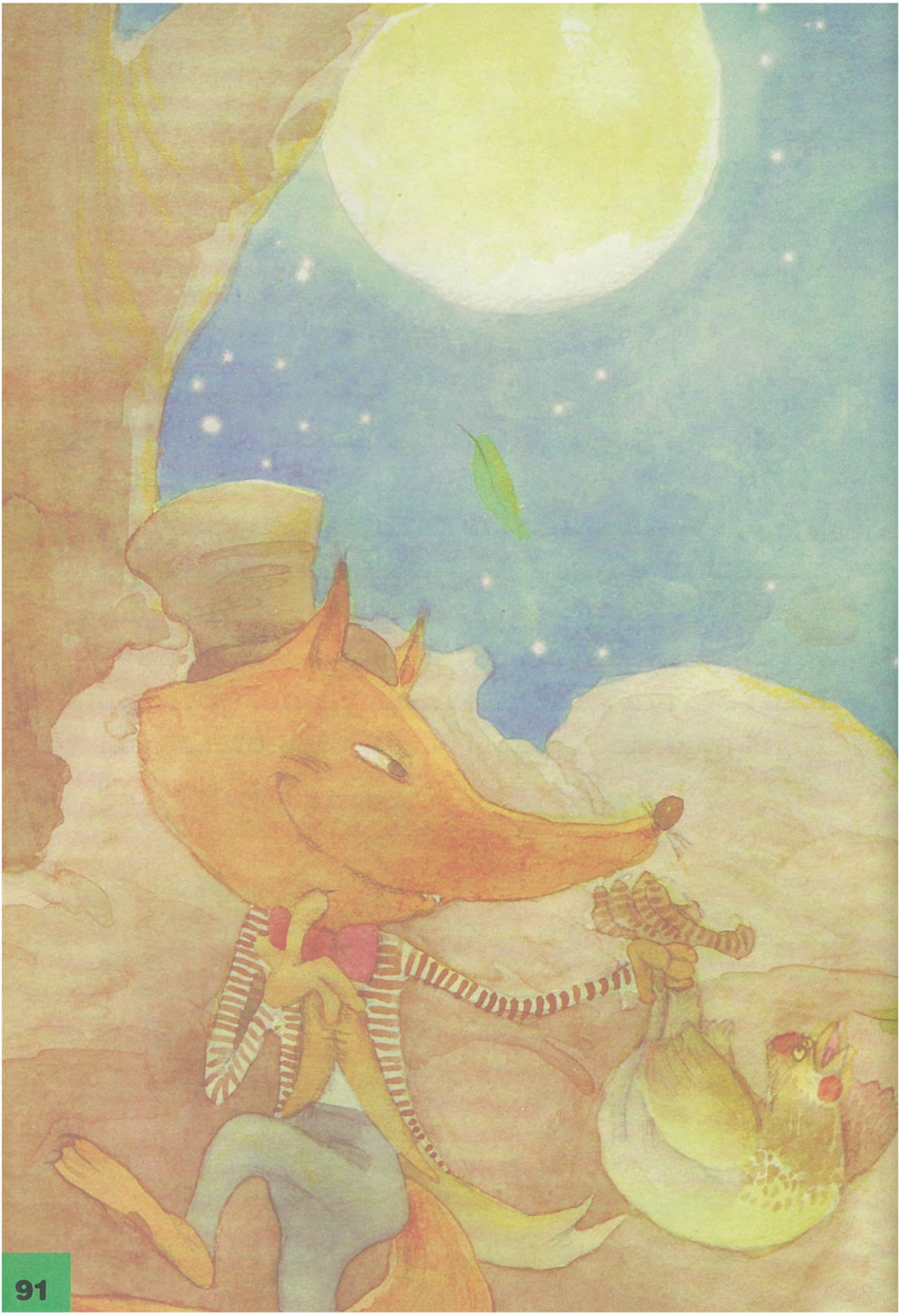

بىچبىك «گۇ ـ گۇك» دەپ پەس ئاۋازدا قىچقىردى، ئۇزۇن ئۆتمە-يلا يەنە زىل ئاۋازدا ئىككى رەت قىچقىردى.

ـ بىرىنچى قېتىم قىچقىرغىنىڭىزنىڭ مەنىسى نېمە؟ ـ دەپ سورىدى نۇنۇ چۈشىنەلمەي. بىچبىك كۈلۈپ كەتتى ۋە:

ـ مەن ھېلىراقتا بىر تۈلكىنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قېلىپ، كامارىدىكى ھەمراھلىرىمنىڭ قېچىش تەييارلىقى قىلىشىنى ئاگاھلاندۇرۇپ پەس ئاۋازدا قىچقىرىپ بەلگە بەردىم، ـ دېدى.

ـ ئەمىسە، ئىككىنچى قېتىملىقى نېمىدېگەن مەنىدە؟ ـ دەپ يەنە سورىدى نۇنۇ.

ـ كېيىن قارىسام، تۆلكە يىراقلاپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن زىل ئاۋازدا ئىككى قېتىم قىچقىرىپ ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالىمنى بىكار قىلدىم.

نۇنۇنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىپ بولغاندىن كېيىن، بىڭبىڭ يەنىلا پۇتۇن دىققىتىنى يىغىپ ئەتراپىدىكى شەپە ـ تېۋىشلارغا دىققەت قىلىشقا باشلاپ ئۆزىنىڭ «دالادىكى كىچىك قاراۋۇل»لۇق رولىنى ئانتۇرۇشقا كىرىشتى.

«كىچىك قوغدىغۇچى»

پائالىيەت مەقسىتى .....

پائالىيەت ئارقىلىق بالىلارغا سۈغۇرنىڭ ياشاش ئادىتى، پوستتا تۇرۇپ قارا-ۋۇللۇق قىلىشىنىڭ سەۋەبلىرى، سۈغۇرنىڭ قارىماقتا ئۆز كۈشەندىلىرىگە نىسبەتەن ئاجىز، كىچىكتەك كۆرۈنگىنى بىلەن ئەمەلىيەتتە باتۇر، زېرەك - چېچەن ئىكەنلىكى، بۇ ئارقىلىق بالىلارغا ئۆزىنى قوغداش ۋە ئائىلىسىدىكىلەرگە كۆيۈنۈش ئېڭىنى كۈچەيتىش تەربىيەسى ئېلىپ بېرىلىدۇ.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

1. ئائىلە باشلىقلىرى بالىلار بىلەن سۈغۇرغا ئائىت سۈرەت - رەسىم ماتېرىياللىرىنى تاپىدۇ. سۈرەت، رەسىم ۋە قول سىزما رەسىم سىزىش قاتارلىق ئۇسۇللاردىن پايدىلىنىپ بۇركۇت، ئانا سۈغۇر ۋە بالىسىنىڭ باش سۈرىتىنى تەييارلايدۇ.

2. ئائىلە باشلىقلىرى بالىسى بىلەن بىرلىكتە قەغەز ساندۇق ياكى باشقا نەرسىلەردىن پايدىلىنىپ ئادىيغىنا بىر كامار تەييارلايدۇ.

3. بۇ پائالىيەتنى سىرتتا ئېلىپ بېرىش تەۋسىيە قىلىنىدۇ.

پائالىيەت جەريانى .....

1. ئائىلە باشلىقلىرى بالىسى بىلەن سىرتتا ئويۇن ئويناىدۇ. دادىسى بۇركۇت بولىدۇ، ئانا - بالا ئىككىسى سۈغۇر ۋە بالىسى بولىدۇ.

2. ئويناش ئۇسۇلى:

(1) ئانا سۈغۇر بالىسىغا ئوزۇق ئىزلەيدۇ، بالىسى ئۆيى ئالدىدا پوستتا تۇرۇپ ئەتراپىدىكى شەپە - ھەرىكەتلەرنى كۆزىتىدۇ.

(2) بۇ چاغدا بىر بۇركۇت ئۈچۈپ كېلىدۇ! پوستتا تۇرغان سۇغۇر بالىسى: «بۇركۇت كەلدى! دەرھال يوشۇرۇنىڭلار!» دەپ ۋارقىرايدۇ.

(3) سۇغۇر بالىسى ئانىسىنى دەرھال كامارغا كىرگۈزۈۋېتىدۇ.

(4) سۇغۇر بالىسى كامار سىرتىدا يەنە باشقا سۇغۇرلار بار ـ يوقلۇقىنى تەكشۈرۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۆزى تېزلىكتە يوشۇرۇنىدۇ.

دىققەت: روللارنى ئالماشتۇرۇپ ئويناشقىمۇ بولىدۇ. بۇركۇت سۇغۇر بالىسىنى تۇتماقچى بولغان چاغدا، بالا بۇركۇتنىڭ ھۇجۇمىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇشنى ئۆگىنىۋېلىشى ھەمدە ھەركىتى چەبدەس، تېز بولۇشى كېرەك.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

سۇغۇرغا ئائىت سىنئالغۇ ماتېرىياللىرىنى تېپىپ بالىلارغا كۆرسىتىش ئارقىلىق، سۇغۇرنىڭ «قاراۋۇل»-لۇق قىلغاندا ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالىنى قاندىق بېرىدىغانلىقى ۋە ئۆزىنى خەتەردىن قاندىق قىلىپ تېزلىكتە چەتكە ئالىدىغانلىقى بىلدۈرۈلىدۇ.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

بۇ پائالىيەتتە بالىلارغا سۇغۇرنىڭ ياشاش ئادىتىنى بىلدۈرۈلۈش ئارقىلىق ئۇلارنىڭ پوستتا تۇرۇپ قاراۋۇللۇق قىلىشىنىڭ مۇ-ھىملىقىنى چۈشەندۈرگىلى، بالىلارغا خەۋپ ـ خەتەرگە ئۇچرىغان چاغدا دەرھال ئۆزىنى چەتكە ئېلىش ھەمدە باشقىلارغا كۆيۈنۈشنى ئۆگىنىش ھەققىدە تەربىيە ئېلىپ بارغىلى بولىدۇ.

سۇغۇرلار نەدە تۇرىدۇ؟

كىچىك دوست، سۇغۇرنىڭ يەنە ئوتلاق سۇغۇرى دەپ ئاتىلىدىغانلىقى، شىمالىي ئامېرىكا ۋە ياۋروپا - ئاسىيا قۇرۇقلۇقىدىكى بىپايان كەڭ تاغ - ئورمانلاردا ياشايدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟ ئۇلار توپلىشىپ ياشايدۇ، كامار كولاشقا بەك ئۇستا، نەچچە مېتىر ئۇزۇنلۇقتىكى كامارلارنى كولىيالايدۇ، ئۇلار بۇ كامارلىرىغا ئوت - چۆپلەرنى سېلىپ، ئارامبەخش ھۇجرىلارنىمۇ ياسىيالايدۇ.

سۇغۇرلار زاپاس ئوزۇقلۇق ساقلىمايدۇ، بەلكى ياز بويى تېنىگە ياغ يىغىپ، قىش بويى كامىردا قىشلىق ئۇچەككە كېرىشىنىڭ تەييارلىقىنى قىلىدۇ.

قىشنىڭ ئەڭ سوغۇق ۋاقىتلىرىدا قىشلىق ئۇچەككە كىرگەن سۇغۇرلارنىڭ يۇرەك سوقۇشى ئىنتايىن ئاستىلاپ مىنۇتىغا بىرنەچچە قېتىمغىلا چۈشۈپ قالىدۇ؛ نەپەس ئېلىشىمۇ ئاستىلاپ مىنۇتىغا ئىككى قېتىمغا چۈشۈپ قالىدۇ. شۇ ئارقىلىق تېنىدىكى ئېنېرگىيە سەرپىياتىنى زور دەرىجىدە تۆۋەنلىتىدۇ. ناۋادا، تېمپېراتۇرا بەكلا تۆۋەنلەپ كەتسە، سۇغۇرنىڭ تېنىدىكى نېرۋا سىستېمىسى ئۇلارنى ئويغىتىۋېتىدۇ - دە، ئۇلار ئورنىدىن تۇرۇپ بىر نەچچە سائەت ھەرىكەت قىلىپ ئىسسىقلىق ئېنېرگىيەسى ھاسىل قىلىۋېلىپ، ئاندىن يەنە قىشلىق ئۇچەككە كىرىش ھالىتىنى داۋاملاشتۇرىدۇ.

سۇغۇرلار بەكمۇ زېرەك، سەگەك كېلىدۇ، ئۇلار ھەمىشە ئەتراپتىكى ئەھۋاللارغا كۆز - قۇلاق بولۇپ تۇرغاندىن تاشقىرى، يەنە پوستتا تۇرىدىغان مەخسۇس «قاراۋۇل» قويىدۇ. بىرەر دۇشمەنگە ئۇچراپ قالغان ھامان «قاراۋۇل» ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالى بېرىدۇ، ئۆز «ئەزالىرى»نىڭ ئەڭ تېز سۈرئەتتە بىخەتەر بولغانلىقىغا كۆزى يەتكەندىن كېيىنلا، ئۆزى يەرئاستىدىكى كامىرىغا كىرىپ كېتىدۇ.

يۇرتىغا قايتىپ كەلگەن «تۆت ئوخشىماس»

كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۆجەن، تۈلكىچاق، ياۋا چوشقا كۆچىكى ۋە كىرپىچاقلار سەيلە قىلىپ كېتىۋېتىپ بىر «غەلىتە مەخلۇق»نى كۆرۈپ قالدى.

ــ ۋىيەي، ئاۋۇنىڭغا قارىغىلارچۇ، نېمانداق غەلىتە، ئۇ كىمدۇ؟ ــ دەپ سورىدى كىرپىچاق ھەيران بولۇپ.

بۆجەن بۇ «غەلىتە مەخلۇق»قا تازا سەپسېلىپ قارىغاندىن كېيىن:

ــ كۆردۈڭلارمۇ، بېشىدا دەرەخ شاخلىرىدەك ئاچماق مۇڭگۈزى بارئىكەن، چوقۇم بۇغا، ــ دېدى.

تۈلكىچاق ئۇنىڭ ئاياغ ئىزىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

ــ قاراڭلار، ئاياغ ئىزى كالىنىڭكىگە ئوپمۇئوخشاش ئاچا تۇياق ئىكەن، كالا بولسا توغرا بولىدۇ، ــ دېدى.

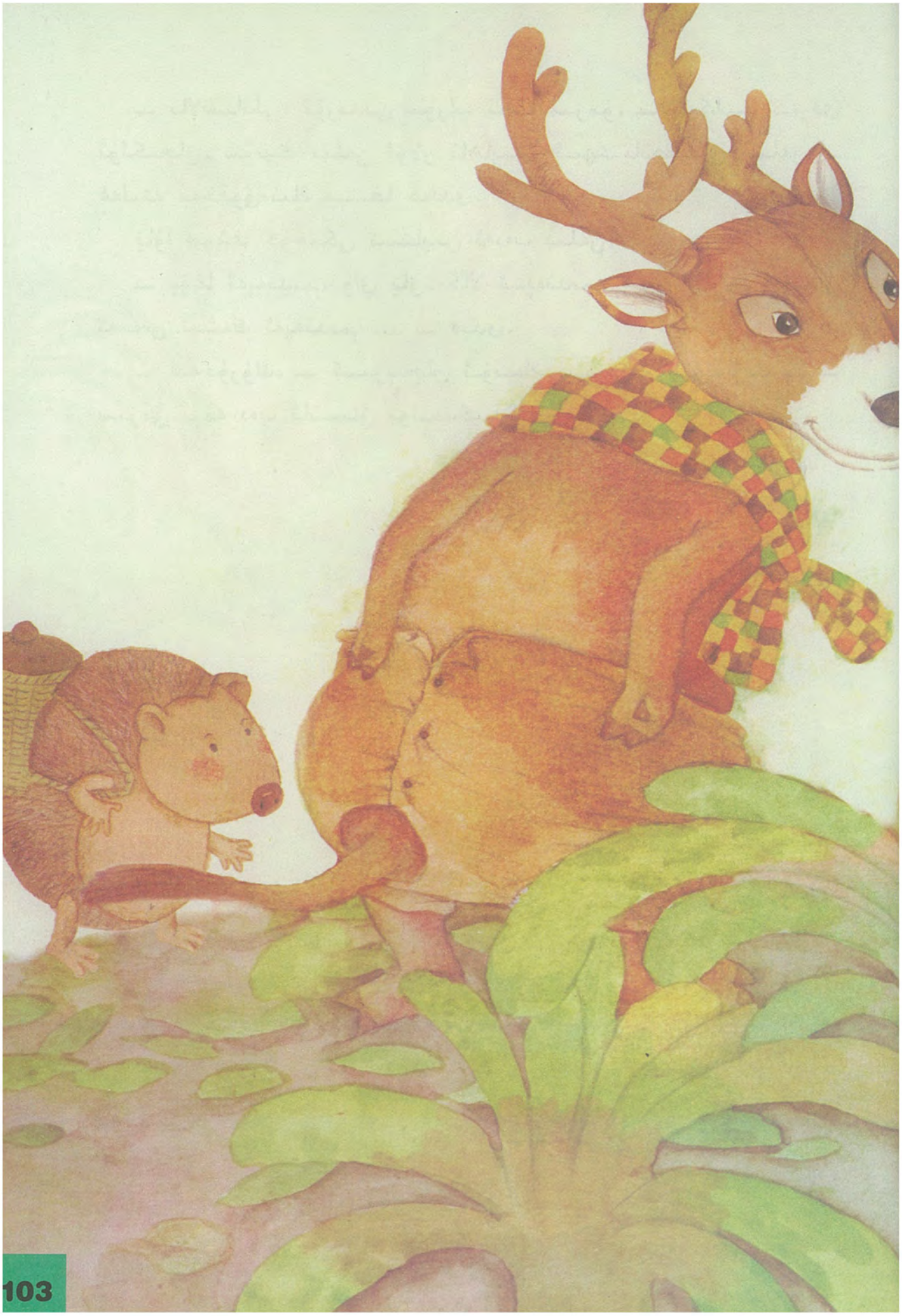
ياۋا چوشقا كۆچىكى بېشىنى ئىككى يانغا چايقاپ تۇرۇپ:

ــ قانداقسىگە بۇغا بولسۇن، بۇغىنىڭ بويىنى تۆپتۈز بولىدۇ، ئۇنىڭ بولسا ئەگرىكەن، مېنىڭچە تۆگىمىكىن، ــ دېدى.

ــ ئۇنداق ئەمەس، قارىسام ئېشەككە بەك ئوخشاۋاتىدۇ، ــ دېدى كىرپىچاق «غەلىتە مەخلۇق»نىڭ قۇيرۇقىنى كۆرسىتىپ، ــ قارىغىلارچۇ، قۇيرۇقى ئېشەكنىڭكىگە ئوپمۇئوخشاش تۇرمامدۇ.

ھەممەيلەن بىر ھازا تالاش ـ تارتىش قىلىشقان بولسىمۇ ھېچكىم بىر ـ بىرىنى قايىل قىلالمىدى.

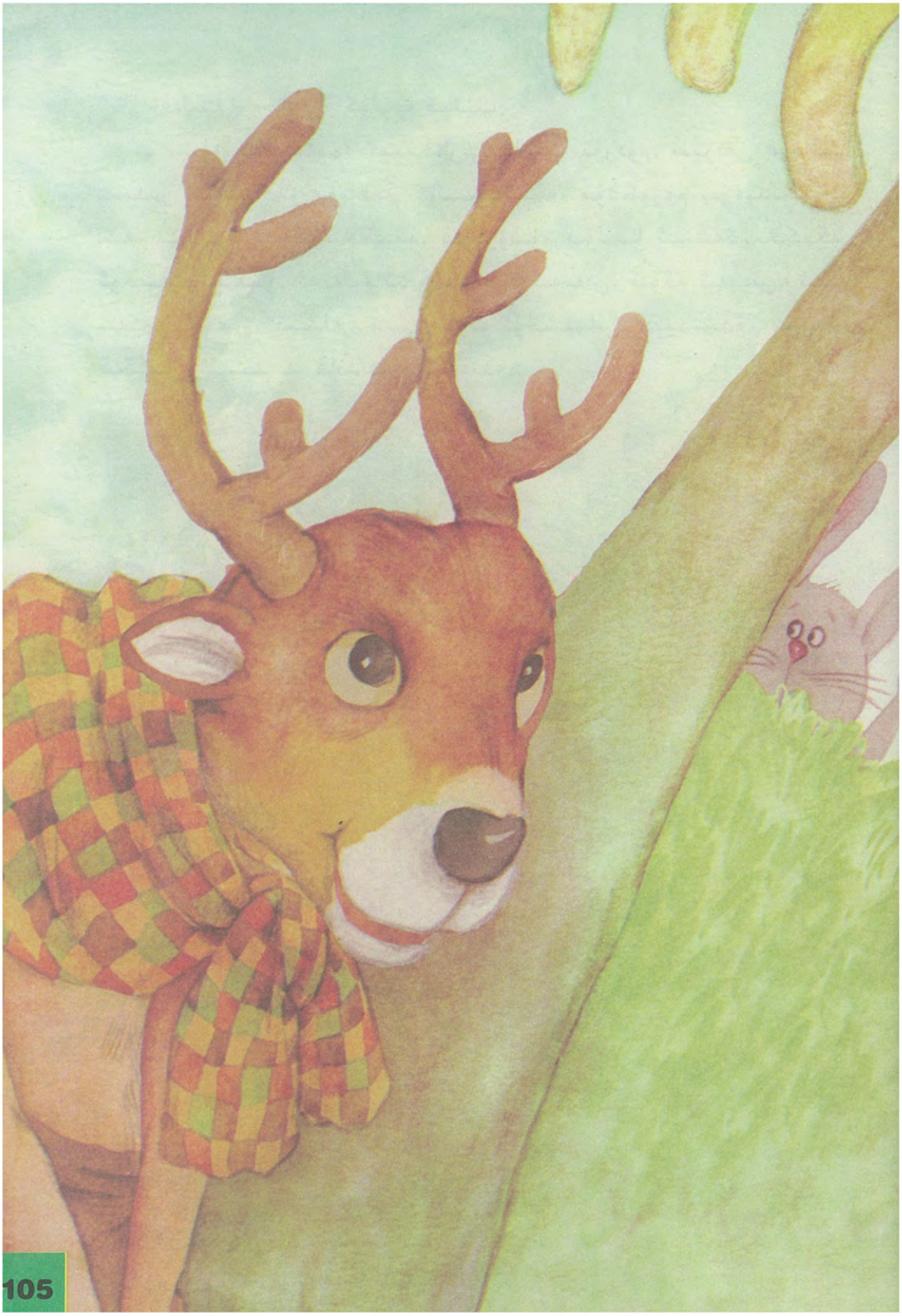

— تالاشمايلى، ئۆزىدىن سوراپ باقمايمزمۇ، — تەكلىپ بەردى تۈلكىچاق. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ناھايىتى ئېھتىياتچانلىق بىلەن «غەلىتە مەخلۇق»نىڭ يېنىغا كەلدى.

ياۋا چوشقا كۆچىكى ئىنتايىن ئەدەب بىلەن:

— بۇغا ئەپەندىم، ۋاي ياق، كالا ئەپەندىم، ھەي تۆگە، ئۇنداق ئەمەس ئېشەك ئەپەندىم .... — دېدى.

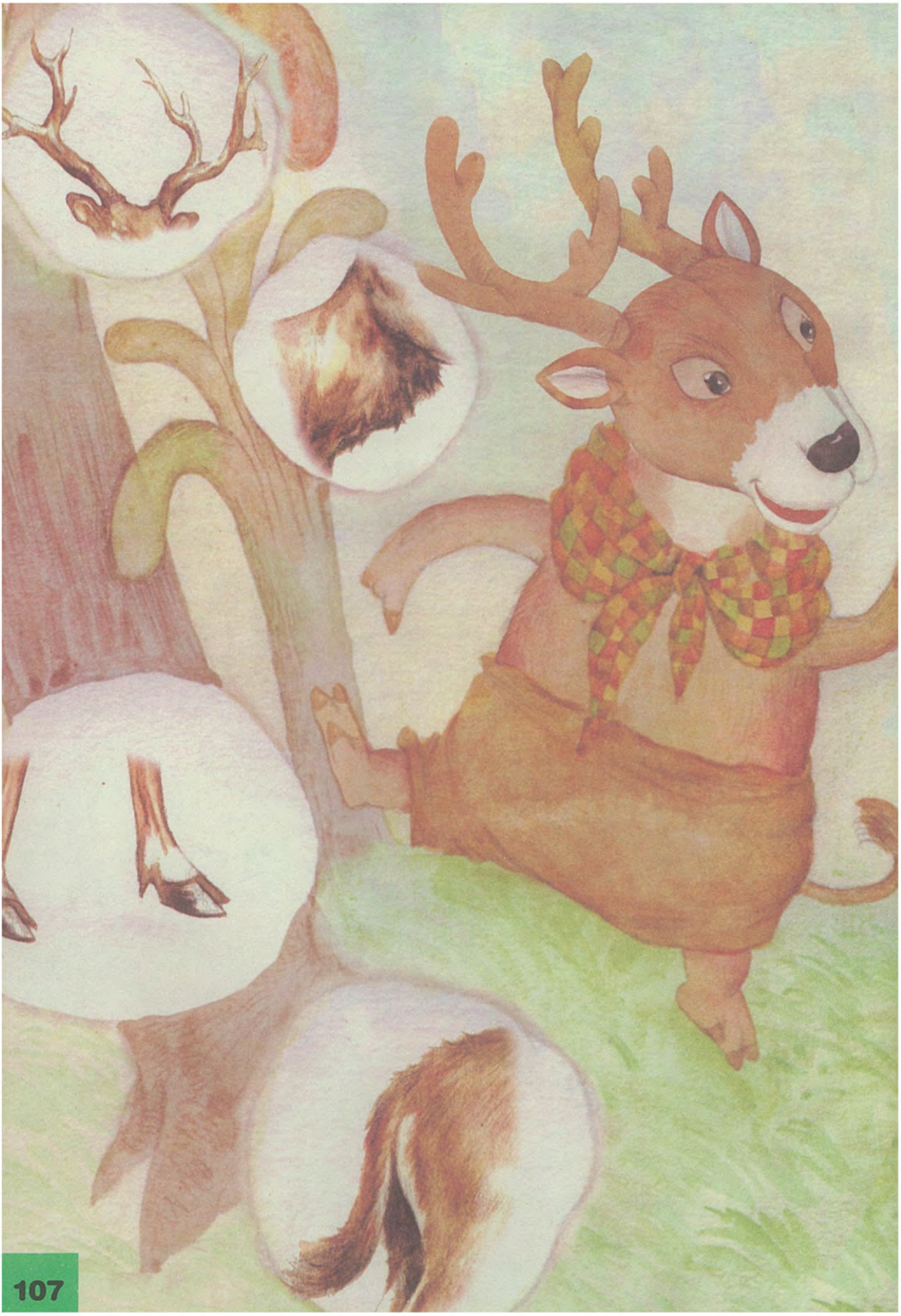
— كەچۈرۈڭ، — كىرپىچاق ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋېتىپ، — سىزنى نېمە دەپ ئاتىساق بولىدىكەن؟ — دېدى.

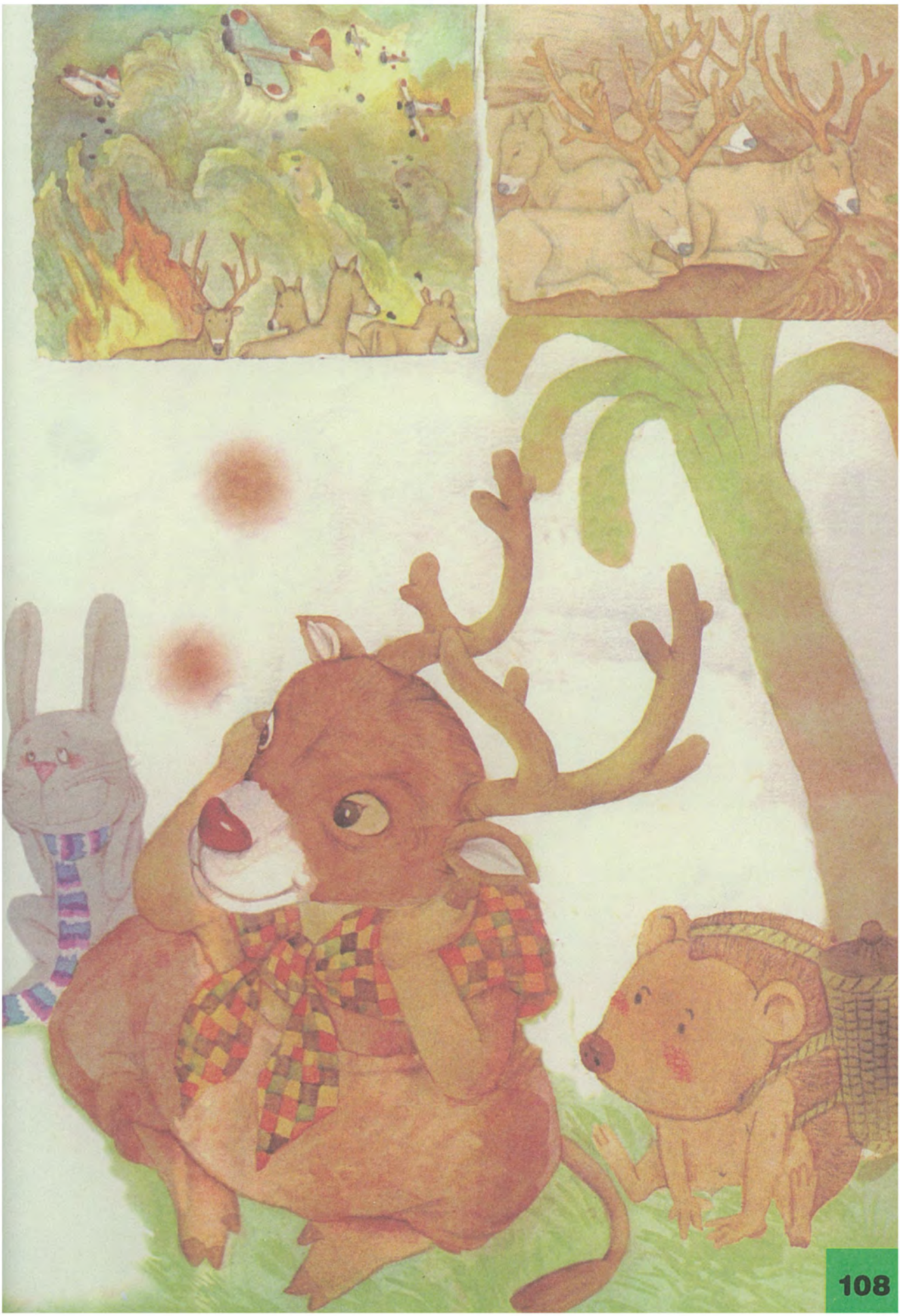

«غەلىتە مەخلۇق» كۆلۈپ كېتىپ:

— سىلەرنىڭ ھەممە گېپىڭلارنى ئاڭلاپ تۇردۇم. سىرتقى قىياپەتىمدىن قارىساڭلار تۈيىقىم كالىنىڭكىگە، مۈڭگۈزۈم بۇغىنىڭكىگە، بوينۇم تۆگىنىڭكىگە، قۇيرۇقۇم بولسا ئېشەكنىڭكىگە ئوخشاپ كېتىدۇ. ئەمەلىيەتتە مەن كالا ئەمەس، تۆگە ئەمەس، ئېشەكمۇ ئەمەس، كىشىلەر مېنى «تۆت ئوخشىماس» دېيىشىدۇ، مېنىڭ ھەقىقىي ئىسىم — قانداغاي، — دېدى.

ـ قانداغاي؟ ئىلگىرى سىزنى نېمىشقا كۆرۈپ باقمىدۇق؟ ـ ھەيران‌لىقتا سوراشتى ھەممەيلەن.

ـ ھا ... ھا ... ھا ...، ـ كۈلۈپ كەتتى قانداغاي، ـ بۇرۇنـ‌نىڭ بۇرۇنىسىدا بىز مۇشۇ يەردە ياشايتتۇق، لېكىن يۇز يىللار ئىلگىرى كەلكۇن ئاپىتى ۋە ئۇرۇش مالىمانچىلىقى تۈپەيلىدىن ئەجدادلىرىمىزنىڭ جۇڭگودىكى ئەسلىي زېمىنىدا نەسلى ئاساسەن قۇرۇپ كېتىپتۇ.

— ئاز بىر قىسىملا چەت ئەللەرگە سەرسان - سەرگەردان بولۇپ چىقىپ كەتكەن بولسىمۇ، ھاۋاسى، مۇھىتىغا كۆنەلمەي ئارقا - ئار - قىدىن ئۆلۈپ كېتىپ ئەجداد - ئەۋلادلىرىمىز شۇنىڭ بىلەن بارا - بارا ئازىيىپ كېتىپتۇ، — دېدى ئۇ ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ.

ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ بوۋەننىڭ كۆزجىيەكلىرى تېخىمۇ قىزىرىپ كەتتى. تۇلكىچاقمۇ كۆزلىرىگە ياش ئالغان ھالدا:

— ئۇنىڭدىن كېيىنچۇ؟ — دەپ سورىدى.

ــ ھېلىمۇ ياخشى، كېيىنچە ئەنگلىيەلىك كىنەز بىلفورت چەت ئەللەردىكى قانداغايلارنى بىر يەرگە يىغىپ، ئۆز قورۇقىدا قوتاندا بېقىپتۇ. ئۇنىڭ پەرۋىش قىلىشى بىلەن ئەجدادلىرىم ئامان قاپتۇ، ئائىلە ئەزالىرىمىزمۇ بارغانسېرى كۆپەيىشكە باشلاپتۇ، ــ دېدى قانداغاي خۇشال بولۇپ.

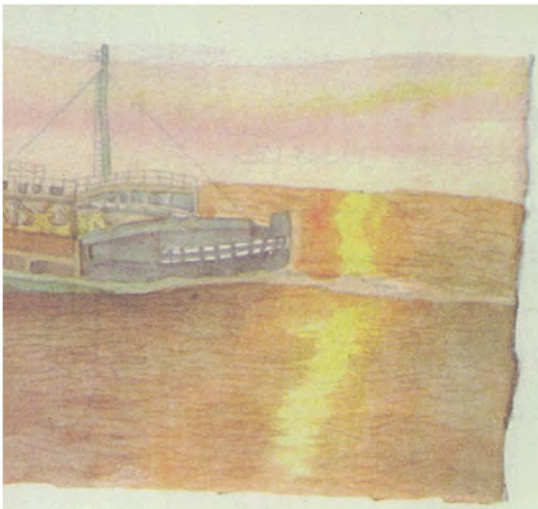
ھەممەيلەننىڭ ئەنسىزلىك ئىچىدە قالغان يۈرىكى ئورنىغا چۈشۈپ ئۇھ دېيىشىپ قانداغاي ئۇچۇن خۇشال بولۇشتى.

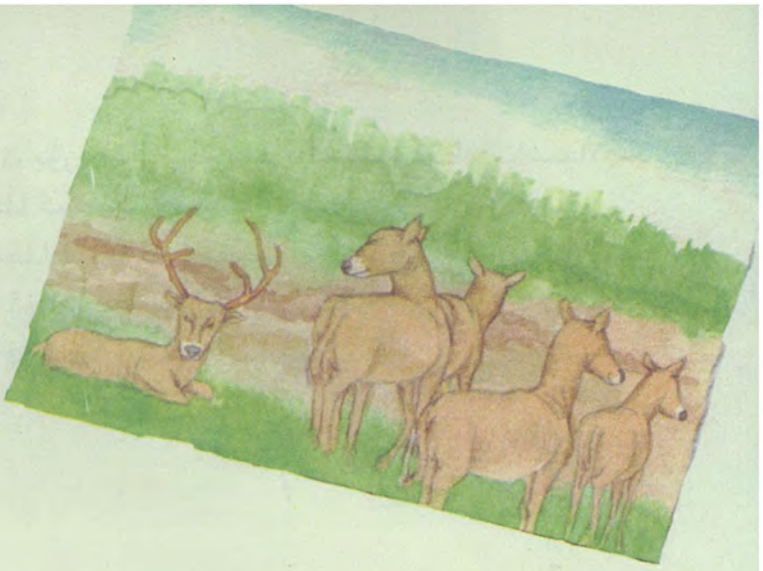
ــ بىراق، سىلەر يەنە نېمىشقا قايتىپ كەلدىڭلار؟ ــ قىزىقىپ سورىدى بۆجەن.

قانداغاي يىراقلارغا نەزەر تاشلاپ هاياجانلانغان هالدا:

ــ بىز قەيەرگىلا بارمايلى، بىزنىڭ يۇرت ـ ماكانىمىز جۇڭگو ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالمىدۇق. بىز قايتىپ كېلىدىغان كۈنلەر-نىڭ هامان كېلىدىغانلىقىنى كۈتتۇق، ــ دېدى. ئۇ هەممەيلەنگە بىر قۇر قارىۋەتكەندىن كېيىن گېپىنى داۋاملاشتۇردى، ــ كېيىن بىز بۇ غايىمىزنى ئاخىرى ئەمەلگە ئاشۇردۇق. جۇڭگولۇق ئالىملار بىزنى ئاشۇ يىراق ئەنگلىيەدىن قايتۇرۇپ كەلدى. ئۇ چاغدا قانچە-لىك خۇشال بولۇپ كەتكەنلىكىمىزنى بىلمەيسىلەردە!

ــ ۋاھ! ـ ئۇلار ئۆزلىرىنى باسالماي چاۋاك چېلىپ خۇشال بو-لۇشۇپ كەتتى.

ــ مانا ئەمدى سىلەر ئاخىرى يۇرتىڭلارنىڭ تۈپرىقىدا بەختلىك ياشىيالايدىغان بولدۇڭلار! ــ دېدى ياۋا چوشقا كۆچىكى. قانداغاي خۇشال بولۇپ:

ــ شۇ ئەمەسمۇ، ئالىملار ئەجدادلىرىمىز ئىلگىرى ياشىغان جايدا ئالايىتەن قانداغاي باغچىسى ياسىدى، بىز ئۇ يەردە شاد ـ خۇرام ياشاۋاتىمىز، بىزنىڭكىگە بىرىپ مېھمان بولۇشنى ئۇنتۇپ قالماڭلار، جۇمۇ! ــ دېدى.

قاداغاي باغچسى

تېپىپ بېقىڭە، ئۇ نېمە؟

پائالىيەت مەقسىتى .....

بۇ پائالىيەت ئارقىلىق بالىلارغا ئېلىمىز بويىچە 1 ـ دەرىجىلىك قوغدىلىدىغان ھايۋان قانداغاي تونۇتىلىدۇ، ئۇنىڭ تاشقى قىياپىتىدىكى ئالاھىدىلىك ۋە جاپالىق كەچۈرمىشلىرى چۈشەندۈرۈلىدۇ، شۇ ئارقىلىق بالىلارنىڭ ھايۋانلارنى قوغداش ئېڭى ئۆستۈرۈلىدۇ.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

بالىلار ئائىلە باشلىقلىرى بىلەن بىرلىكتە قانداغايغا ئالاقىدار رەسىملەر ۋە ماتېرىياللارنى يىغىپ توپلايدۇ.

بالىلار قانداغاي باغچىسىغا ئېكسكۇرسىيەگە ئېلىپ بېرىلىدۇ.

پائالىيەت جەريانى .....

1. بالىلارنى ئائىلە باشلىقلىرى قانداغاي باغچىسىغا ئېلىپ بېرىپ، قانداغاينىڭ تارىخىنى بىلدۈرىدۇ: سەككىز دۆلەت بىرلەشمە ئارمىيەسى بېيجىڭغا بېسىپ كىرگەندىن كېيىن نەنخەيزىدىكى قانداغايلار بۇلاڭ ـ تالاڭ ۋە قىرغىنچىلىققا ئۇچرايدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ جۇڭگودا نەسلى قۇرۇپ كېتىدۇ. 1985 ـ يىلى كىنەز بىلفورتنىڭ ئۆلادلىرىدىن ــ ماركىز تاۋستوك 38 تۈياق قانداغاينى جۇڭگوغا تەقدىم قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، قانداغاي يەنە ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كېلىدۇ.

2. بالىلار قانداغاينى سىزىپ باقسۇن.

3. بالىلار قانداغاينىڭ تاشقى قىياپەت ئالاھىدىلىكىنى ئېيتىپ باقسۇن.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

1. يىغىپ توپلىغان ماتېرىياللارنى ئۆينىڭ بىر چېتىگە قويۇپ، بالىلارغا مۇئەييەن كۆزىتىش ۋە تونۇشۇش ۋاقتى بېرىش.

2. ئائىلە باشلىقلىرى بالىلارغا باشقا ئەتىۋارلىق ھايۋانلارنىڭ، ئالايلى، دۆلەت گۆھىرى مۇشۇكئېيىق قاتارلىقلارنىڭ ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ھايۋانلارنى قوغداش ئېڭىنى ئۆستۈرۈش.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

بۇ پائالىيەت ئارقىلىق، بالىلارغا قانداغاينىڭ ئالاھىدىلىكى ۋە تارىخى، نېمە ئۈچۈن دۆلەت بويىچە 1 ـ دەرىجىلىك قوغدىلىدىغان ھايۋان بولغانلىق سەۋەبىنى چۈشەندۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ھايۋانلارنى قوغداش، كىڭ تەبىئەتنى ئاسراش ئېڭى ئۆستۈرۈلىدۇ.

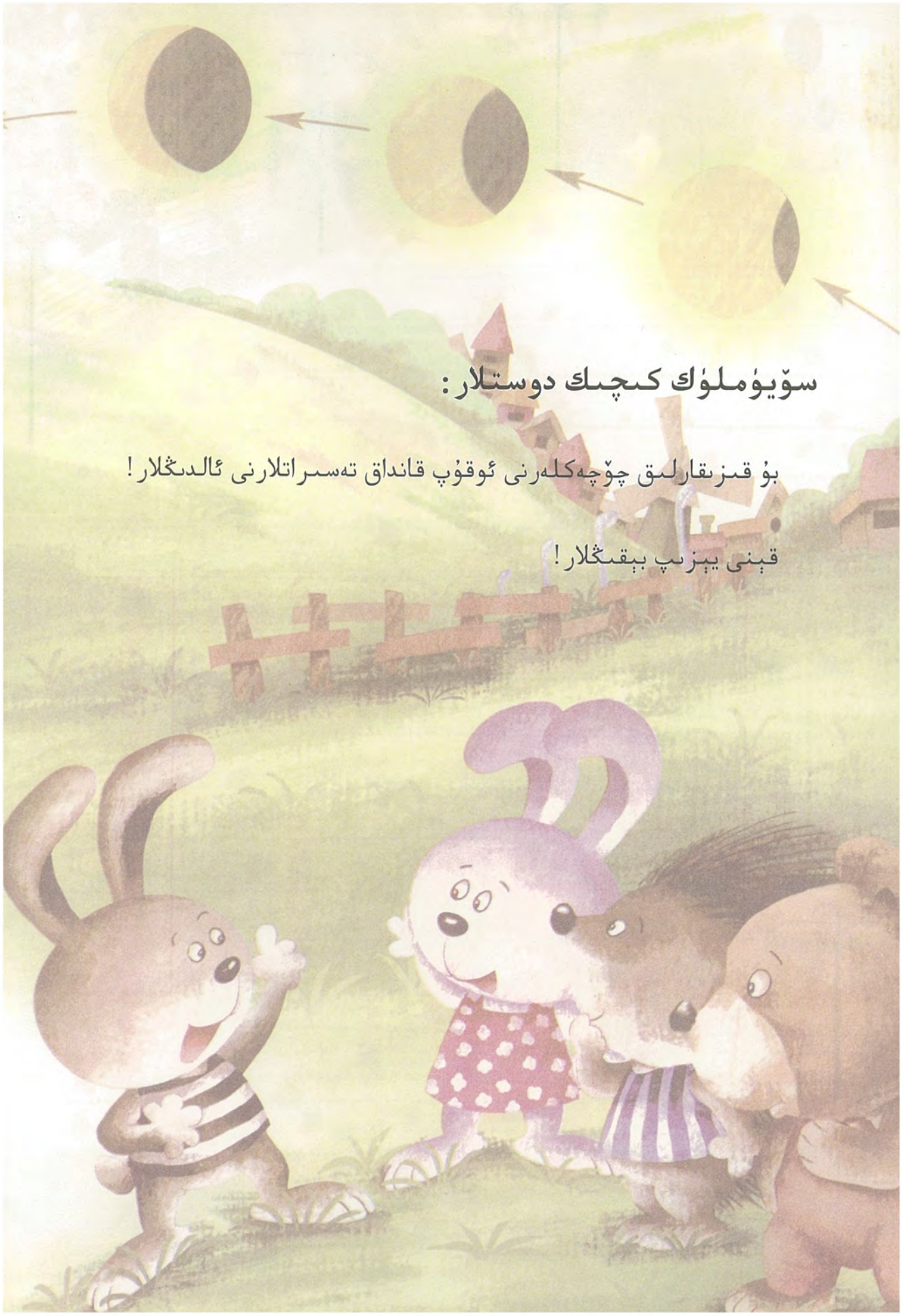

قانداغاي زادى قانداق بولىدۇ؟

كىچىك دوست، سىز قانداغاينى كۆرۈپ باققانمۇ؟ ئۇنىڭ تاشقى قىياپىتىدىن قارىغاندا «تۈيىقى كالىنىڭكىگە، بېشى ئانتا، قۇيرۇقى ئېشەككە، مۇڭگۈزى بۇغىنىڭكىگە ھەم ئوخشاپ كېتىدۇ، ھەم ئانچە ئوخشىمايدۇ.» شۇڭا «تۆت ئوخشىماس» دەپ ئاتىلىدۇ.

ھەممە قانداغاينىڭ مۇڭگۈزى بولمايدۇ، پەقەت ئەركەك قانداغايدىلا مۇڭگۈز بولىدۇ. بويۇن ۋە دۇمبىلىرى بىر قەدەر تۇم ۋە قاۋۇل، پۇتلىرى يوغان ۋە تۇم بولىدۇ. چىشى قانداغايلارنىڭ مۇڭگۈزى بولمايدۇ، بەدىنى سەل كىچىكرەك بولىدۇ. ئۇلارنىڭ تۈيىقى كەڭ ھەم چوڭ بولۇپ ئارىسى ئېچىلىدۇ، سازلىقلاردا يۈرۈشكە قولايلىق. ياز كۈنلىرى يۇڭى قىزغۇچ قوڭۇر رەڭدە، قىشتا كۈل رەڭ قوڭۇر رەڭدە بولىدۇ. يېڭى تۇغۇلغان قانداغاينىڭ يۇڭى ئاپېلسىن رەڭگىدە بولۇپ ئۇستىدە ئاقۇش داغلار بولىدۇ.

قانداغاي چوڭ تىپتىكى ئوتخور ھايۋان. يۇز يىللار ئىلگىرى كەلكۈن ئاپىتى ۋە ئۇرۇش مالىمانچىلىقى تۈپەيلىدىن ئۇلارنىڭ جۇڭگو زېمىنىدا نەسلى قۇرۇپ كەتكەن. ئاز بىر قىسمى ياۋروپادىكى ھايۋانات باغچىسىدا بەختكە يارىشا ساقلىنىپ قالغان. 80 ـ يىللارغا كەلگەندىلا، ئۇلار ئۆز يۇرتى ــ بېيجىڭ نەنخەيزىگە قايتىپ كېلەلىدى. ھازىر جياڭسۇ، بېيجىڭ ۋە خۇبېي قاتارلىق جايلاردا قانداغاي تەبىئىي ئاسراش رايونلىرى قۇرۇلدى.

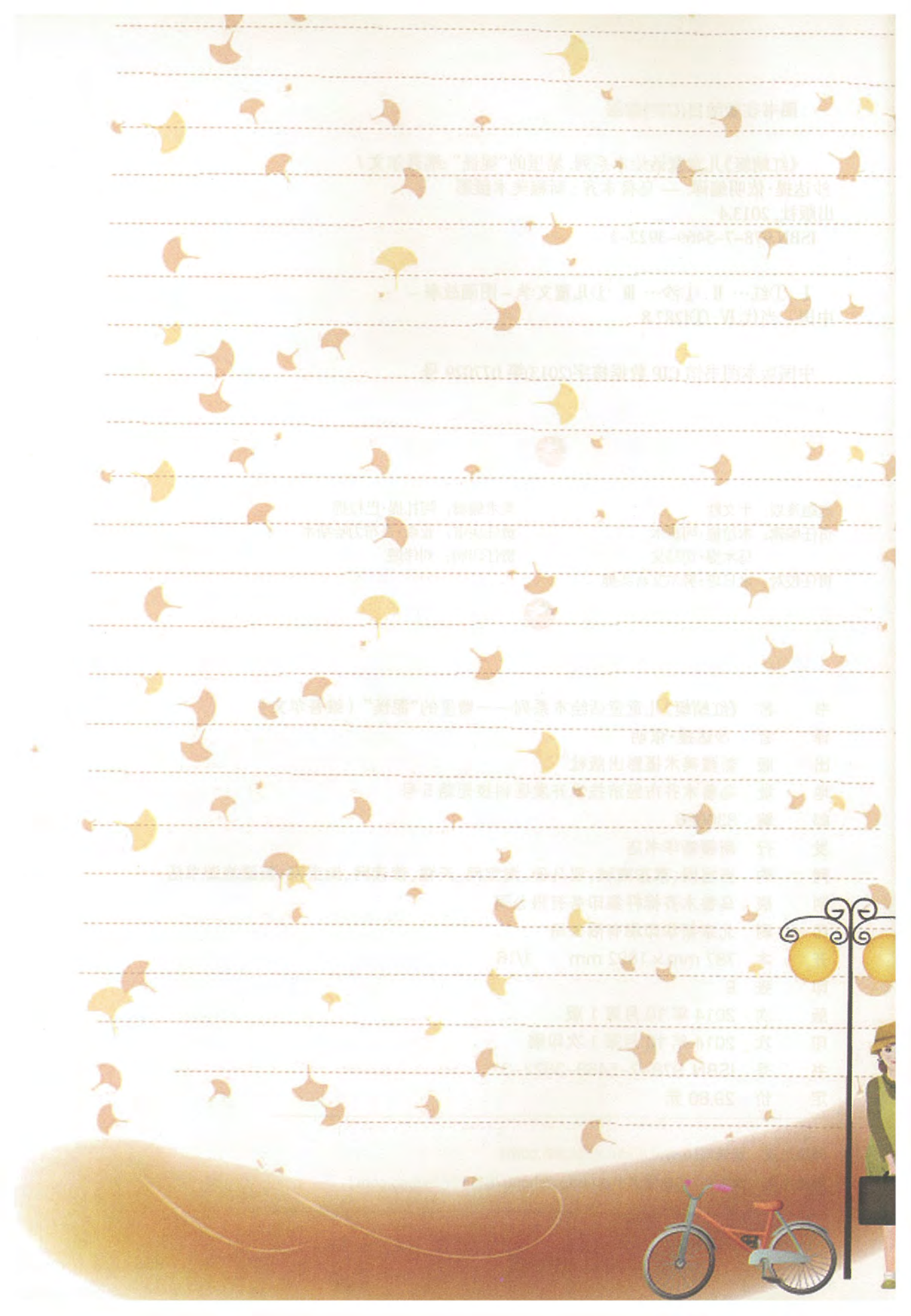

سۆيۈملۈك كىچىك دوستلار:

بۇ قىزىقارلىق چۆچەكلەرنى ئوقۇپ قانداق تەسىراتلارنى ئالدىڭلار!

قېنى يېزىپ بېقىڭلار!

图书在版编目(CIP)数据

《红蜻蜓》儿童童话绘本系列. 塘里的“呢怪”:维吾尔文 / 沙达提·依明编译. -- 乌鲁木齐 : 新疆美术摄影出版社, 2013.4
ISBN 978-7-5469-3922-3

Ⅰ. ①红… Ⅱ. ①沙… Ⅲ. ①儿童文学 - 图画故事 - 中国 - 当代 Ⅳ. ①I287.8

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2013)第 077029 号

选题策划：于文胜
责任编辑：木拉提·阿里木
马木提·司马义
责任校对：米日班·努尔艾合买提
美术编辑：阿扎提·巴拉提
责任决审：亚森·吾布力哈斯木
责任印制：刘伟煜

书　　名　《红蜻蜓》儿童童话绘本系列——塘里的“泥怪”（维吾尔文）
译　　者　沙达提·依明
出　　版　新疆美术摄影出版社
地　　址　乌鲁木齐市经济技术开发区科技园路 5 号
邮　　编　830026
发　　行　新疆新华书店
网　　购　当当网、京东商城、亚马逊、淘宝网、天猫、读读网、淘宝网·新疆旅游书店
制　　版　乌鲁木齐标杆集印务有限公司
印　　刷　北京新华印刷有限公司
开　　本　787 mm × 1092 mm　1/16
印　　张　8
版　　次　2014 年 10 月第 1 版
印　　次　2014 年 10 月第 1 次印刷
书　　号　ISBN 978-7-5469-3922-3
定　　价　29.80 元

网络出版　读读网（www.dudu-book365.com）
网络书店　淘宝网·新疆旅游书店（http://shop67841187.taobao.com）